Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 117 (16640) 1984 оной май 22, вторник Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын арбадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сессие 1984 оной [illegible] 19-дэ Москва хотодо зарлаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 оной май 18.

АМЕРИКАН ЭРДЭМТЭДЭЙ ХАНДАЛГАДА К. У. ЧЕРНЕНКЫН ҮГЭҺЭН ХАРЮУ

...до, далай дээрэ сохилто хэхэ зорилготой шэб шэнэ буу зэбсэгүүдые тараан тодхохые хараалһан түсэбүүд США-да соносхогдоо.

Советскэ Союз али бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, үрдилдэн бүтээхэ ябадалые эрид шууд буруушаадаг юм. Гэхэтэй хамта замбуулинһаа аюулай тохёолдоһон ушарта Советскэ Союз өөрынгөө аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангахын тула хэмжээнүүдые абаха баатай болохо гээд ойлгосотой. Замбуулиниие хэрэглэн, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо гэһэн бодомжонууд бүтэшэгүй зүйл болоно. Тиибэшье иимэ бодомжонуудһаа арсаха гэдэггүй байна. Харин энэнь тон аюултай хойшолонгуудтай байха юм. Мүнөө дээрээ хойно болоогүйдэнь үйлэ хэрэгүүдые иимээр хүгжөөлгэхэгүй гээшэ гүрэнэй харюусалгатай ажал ябуулагшадай, эрдэмтэдэй, хүн түрэлтэнэй ерээдүйн түлөө ёһотойгоор һанаагаа зободог бүхы хүнүүдэй сэхэ уялга болоно.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые замбуулинда гаргаха, харата муухай түсэбүүдэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэгүйн тула али бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахаар бэлэн байһан тухайдаа Советскэ Союз дахин батадхана. Манай һанахада, буу зэбсэг тодхолгоһоо замбуулиниие найдамтайгаар хамгаалха талаар шэглүүлэгдэһэн политика гүрэнүүдэй заатагүй бэелүүлхэ дүрим, бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн уласхоорондын уялга болохо зэргэтэй.

Дайсанай ракетэнүүдһээ хамгаалха ехэ хэмжээнэй түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээхэ ябадалые бидэ эрид шууд буруушааннабди. Энэ гээшэ ээрхэг түримхэй ябуулгые хэһээлтэгүйгөөр бэелүүлхэ гэһэн ябадал гэжэ тоологдохо ёһотой. Иимэ түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээлгые хориһон совет-американ болзоргүй хэлсээн бии гээшэ. Тэрэ залан шууд сахигдаха ёһотой. Дайсанай ракетэнүүдэй түхеэрэлгэнүүдые замбуулинда тараан тодхохо бодолһоо арсалга хадаа энэ хэлсээнэй үг удхада, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада замбуулинай дайдые амгалан ёһоор хэрэглэхэ зорилгодо харюусаха бэлэй. Иимэ алхам хүн түрэлтэнэй амгалан ерээдүй тухай ёһотой анхарал оролдолгын жэшээ мүн гэжэ бүхы дэлхэй дээрэ угтан абтагдаха һэн.

Спутнигуудые буудаха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихо тухай асуудалые баһал хойшолуулжа болохогүй. Иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхожо эхилбэл, хэрэг байдал эрид муудаха, гэнтэ добтолгын аюул ехэ болохо, ядерна гүрэнүүдэй хоорондо этигэл найдабари хангаха талаар хүсэлэл оролдолгонууд буруу һүрэхэ бшуу. Эдэ бүгэдэ хэды ехэ аюултайб гэжэ таанад, эрдэмтэ-мэргэжэлтэд хэнһээшье үлүүгээр мэдэнэлтэ даа.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргаха аймшагтай ябадалые зогсоохын тула яаралтай алхамуудые абаха шухала. Идхалгын арга мэхэ гаргаха, өөһэдтөө саг зуурын булюу байдал хангаха туршалганууд байха ёһогүй. Замбуулинда буу зэбсэг гаргахагүй гэһэн асуудал бүгэдэ хүн түрэлтэнэй удха шанартай асуудал болоно. Тэрэ эрид шанга шиидхэбэринүүдые абаха эрилтэ табина. Иимэ шиидхэбэринүүдые түйлажа боломоор юм. Арадуудай үмэнэхи харюусалгаяа гүйсэд мэдэрхэ, хэлсээ түйлаха дура зориг гаргахал хэрэгтэй.

Замбуулинда буу зэбсэг гаргаха замые хаахые оролдон, бидэ замбуулинай дайдада, замбуулинһаа газар тээшэ хүсэ хэрэглэлгые хорихо тухай хэлсээ баталхые дурадхаһан байгаабди. Спутнигуудые буудаха зэбсэгүүдһээ сүм арсаха, бии байгаа иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхэ гэжэ энэ хэлсээгээр хараалагдаха ёһотой байгаа. Хэлсээ түйлалгые хүнгэдхэхын тула бусад оронуудай иимэ хэмжээ абатар, спутнигуудые үгы хэхэ хэрэгсэлнүүдые замбуулинда гаргахагүйбди гэжэ СССР гансал өөрынгөө талаһаа соносхоо һэн.

Совет үүсхэл дэлхэй дээрэ үргэнөөр дэмжэгдээ бэлэй. Энэ талаар бодото хэмжээнүүдые абажа эхилхэһээ арсаха ямаршье сагааруулга үгы, байха ёһогүй. Ямар нэгэн хэлсээн гү, али нэмэлтэ заһабаригүйгөөр хуулита хөөрэлдөөнүүдые хэжэ эхилхэ ёһотой. Замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргаха бүхы замуудые найдамтайгаар хааха талаар энэ үнэн зүб ба һайн һайхан үг зорилго туһа нэмэри хэхэ гээшэ бүхы оронуудай политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай уялга мүн. Иимэ хэлсээ түйлахын тула боломоор бүхы юумэ хэхээр Советскэ Союз шиидэнхэй.

Жолоодогдодог ба жолоодогдодог бэшэ замбуулинай онгосонуудые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хизаарлаха тухай хэлсээнэй совет проект тушаа танай тодорхой бодомжо тухай хэлэхэ болоо һаа, тэрэниие хуулита хэлсээнэй үедэ зүбшэн хэлсэжэ болохо.

Энэ ушарые һамбаашалан, замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхолгые болюулха талаар һайн һайхан ажал ябуулгадаа амжалта түйлахыетнай хүсэнэб.

Таниие хүндэлэгшэ
К. ЧЕРНЕНКО.

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДЫЕ ДАЙНДА ХЭРЭГЛЭХЭГҮЙ

Буу зэбсэг замбуулинай дайдада гаргалгатай холбоотой аюул тушаа ехээр һанаагаа зобожо байһанаа элирхэйлһэн бэшэг американ элитэ ехэ эрдэмтэд Р. Гарвин ба К. Саган КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкэдэ эльгээһэн байна.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн үнгэрһэн сессиин зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан «Замбуулинай дайдада, замбуулинһаа газар тээшэ хүсэ хэрэглэлгые хорихо тухай договорой» совет проектые дэмжэжэ байһан тухайгаа бэшэгэй авторнууд бэшээ юм.

1983 оной хабар замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихо тухай асуудалаар американ ехэ бүлэг эрдэмтэдэй болон ниитын ажал ябуулагшадай уряада Советскэ Союз бүтэмжэтэй харюу үгөө һэн гээд тэдэнэр тэмдэглэнэ. Мүнөө энэ асуудалай улам бүри шангаар табигдажа байхада замбуулинда шэнэ түхэлэй али бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхолгые, алишье гүрэнэй спутнигуудта хохидол ушаруулгые гү, али тэдэниие үгы хэлгые хориһон тухай хэлсэхэ уряатайгаар дэлхэйн оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ тэдэнэр дахинаа хандаа юм.

Сэрэгэй зорилгоор жолоодогдодог замбуулинай онгосонуудые хэрэглэлгые хизаарлаха тушаа бэшэгэй авторнууд зарим тодорхой бодомжонуудаа найруулһан байна.

(ТАСС).

СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устиновай ТАСС-ай корреспондентын асуудалнуудта үгэһэн ХАРЮУНУУД

...аюулгүй байдал бэхижээ гээшэ гү? Оройдоошье тиимэ бэшэ, тэдэнэй аюулгүй байдал улам муудаа. Холбоото Штадуудай өөһэдтэнь аюултай байдал ехэ болоо. Эдэ бүгэдэ тухай Вашингтоной хүтэлбэрилэгшэдтэ һайн мэдээжэааб даа. Гэбэшье США-гай газар дайда тушаа Советскэ Союзай абаһан харюугай хэмжээнүүд тухай тэдэнэр дуугай байха гэжэ шиидэнхэй. США-гай засаг барагшад тэрээн тухай өөһэдынгөө арадта сэхэ руунь хэлэхые хүсэнэгүй: дунда зэргын зайда буудагдаха ядерна ракетэнүүдые Европодо тараан тодхолго ба Р. Рейганэй захиргаанаар бэелүүлэгдэжэ байһан Советскэ Союзтай зүришэлдөө үргэдхэхэ политикын Холбоото Штадуудые ямар юумэндэ хүргэхэ байһаниинь элирэн харагдашаха ха юм.

Америкын политикые тодорхойлогшодой сэрэгэй хүсэнэй талаар Советскэ Союзһаа булюу байдалтай болохо гэһэн һэдэлгэһээ ямаршье аша үрэ гарахагүй гэжэ ойлгохоор болоо. Сэрэгэй хүсэнэй талаар тогтонижоһон тэнсүүри ба ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха тухай урид баталагдаһан договорнууд эб найрамдалые аршалан хамгаалгада бодото ёһоор туһална гээшэ.

Сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохые Советскэ Союз оролдоногүй, гэбэшье ондоо хэнэйшье тиимэ эрхэтэй болохыень мэдэрхэгүй байна. Сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохо хараа бодолые СССР эрид шууд буруушаана. Энээн тухай совет хүтэлбэрилэгшэд нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэншье байха. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум дээрэ иигэжэ онсолон тэмдэглэһэн: «Бидэнэр сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохо эрилтэ табинагүйбди, бидэнэр өөһэдынгөө дура хүсэлые бусадта баадхахые эрмэлзэнэгүйбди, гэбэшье сэрэгэй хүсэнэй талаар түйлагдаһан тэнсүүриие бидэнэр эбдүүлхэгүйбди». Бодото энэ байдалтай эбсэхэгүй гэһэн хүсэл эрмэлзэл, бүхы дэлхэйе ээмдэн зонхилхо гэһэн США-гай хүсэл оролдолго ядерна дайнай аюулые али болохоор ехэ болгоно.

Асуудал. ФРГ-дэ, Англи ба Италида американ ракетэнүүдые тараан тодхолгодо харюу болгон тодорхой ямар хэмжээнүүд абтажа байнаб?

Харюу. Абтажа байһан харюугай хэмжээнүүд гэхэдэ, иимэ байна. Дунда зэргын зайда буудагдаха СС-20 түхэлэй ракетэнүүдые оронойнгоо европейскэ хубида тараан тодхолгые гансахан өөрынгөө талаһаа зогсоохо гэжэ Советскэ Союз 1982 оной мартда соносхоһон байгаа. Энээн тушаа уридшалан мэдүүлэгдэһэнэй ёһоор, тэрэ соносхол болюулагдаһан гээшэ. Европодохи американ ракетно-ядерна хүсэнэй саашадаа ехэ болгогдохо бүри бидэнэр тэрэ хэмжээнтэйнь зохилдуулан, СССР-эй европейскэ хуби дээрэ СС-20 түхэлэй ракетэнүүдэй тоое улам олошоруулха байнабди.

ГДР ба ЧССР-эй правительствануудтай зүбшэн хэлсэжэ, социалис хани нүхэсэлэй оронуудай обороные хангалгын аша туһада 1983 оной декабрьһаа эхилжэ хани нүхэсэлтэ эдэ оронуудай газар дээрэ дунда зэргын зайһаа бүри холо буудагдаха совет оперативно-тактическа ракетэнүүд тодхогдожо байна. Мүнөө үедэ американ ракетэнүүдэй тараан тодхогдоһон районуудай урдаһаа харюугай түрүүшын сохилто үгэхөөр тиимэ ракетэнүүд дайшалхы дежурствада табигданхай.

Сэхэ США-гай газаршье тушаа гэдэргэ хэмжээнүүд абтаа. Р. Рейганэй захиргаан булюу хүсэтэй болохо һэдэлгэ гаргажа, «Першинг-2» ракетые хүсөөр табигдаһаниинь нүүлээр 8—10 минутын туршада Варшавска Договорой оронуудай объектнүүд болон амгалан хотонуудта хүргэхэ гэжэ бодомжолно. Зүгөөр энэнь һанаа заһаһан юумэн гээшэ. Бидэнэр США-гай эрье шадар уһан доогуур ябадаг ядерна ракетэнүүдэй онгосонуудайнгаа тоое олон болгообди. Өөрынгөө шадалаар, — хүсөөрөө, сэхэ тудалгаараа, Холбоото Штадуудай газар дээрэхи объектнүүдтэ хүрэлгөөрөө болон тэндэ хүрэхэ сагаараа — далай дээрэ байратай совет ракетэнүүд, манда болон манай союзнигуудта аюул тодходог Европодо тодхогдоһон американ ракетэнүүдтэл адли, харюу үгэхэ байна.

Манай харюугай хэмжээнүүд США болон НАТО-гай абадаг хүсэрхэлгын хэмжээе наринаар баримталдаг гэжэ онсо тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Бидэнэр саашадаашье иигэжэ байхабди. Мүнөө үедэ ФРГ-гэй газар дээрэ «Першинг-2» американ ракетэнүүдые саашадань олошоруулха хүдэлмэриин ябуулагдажа байһанда харюу болгон, бидэнэр, ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэлдэжэ, түрүүн тодхожо захалагдаһан совет оперативно-тактическа холо ниидэдэг ракетэнүүдые нэмэжэ тодхоод байнабди. Дэлхэйе ээрхэхэ гэһэн американ удамаршадай саашадаа Европодо дунда зайда табигдадаг ракетэнүүд болон ядерна хүсэнүүдые, тэрэ тоодо стратегическэ хүсэнүүдые ехэ болгохо гээ һаань, тэрээндэ баһал тиимээр харюу үгэхэһөө ондоо арга манда байхагүй.

Иимэ байдалые Советскэ Союз бүтэхэгүй ба аюултай гэжэ тоолоно. Тэрэниие һайн тээшэнь хубилгаха хэрэгтэй, хубилгажашье болохо. Американ ракетэнүүдые тодхохоёо болижо, түрүүн тодхоогшодые Европоһоо холодуулаа һаа, манай харюугай хэмжээнүүдые абаха хэрэггүй болохо һэн. Тэрэниие болюулжашье болохо байгаа. Эдэ бүгэдэ Европодо болон дэлхэй дээрэ түгшүүрилтэтэй байдалай хэмжээе һуларуулха, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ арга олгохо гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Асуудал: Европодо американ ракетэнүүдые тодхожо үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэй байһанаа США-гай захиргаанай мэдүүлһэниинь элитэ. Гэхэ зуураа, ямаршье уридшалан табигдаһан эрилтэгүйгөөр ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хэлсээгээ үргэлжэлүүлхээр бэлэн байһан тухайгаа Вашингтон шашана. Энээн тухай юу хэлэжэ болохоб?

Харюу. «Найдалтай ба аша үрэтэй хөөрэлдөөн» хэхээр, мүн «бэе бэедээ тааруулха хэлсээ бэдэрхэ замай өөһэдынгөө хахад хубиие гаталхаар бэлэн байһан тухайгаа» США-гай уряалдагынь миил хооһон үгэ болоно, тэрэнэй хүсөөр олониитын һанаае төөрюулхэ гэһэн ушартай. Бодото дээрээ США-гай хүтэлбэрилэгшэд манда яажашье таарахагүй эрхэ байдалда хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхээр Советскэ Союзда дурадхаха һэдэлгэ гаргана. Тэдэнэр Европодо ракетэнүүдые тодхоо, тиигэжэ СССР болон тэрэнэй союзнигуудта аюул нэмэжэ тохёолдуулаа. Тиигээд мүнөө «хэлсээ хэе» гээд хэлэнэ. Тиихэдээ тэдэнэр урдань табигдаһан американ дурадхалнуудые шэнээр зүбшэн хэлсэхые дурадхана, тэрэнь ямаршье хэлсээндэ хүргэхэгүй гэһэн бодомжотой гэжэ үнгэрһэн дүй дүршэл гэршэлжэ үгэнэ. Вашингтон мүн иимэрхүүгээр стратегическэ буу зэбсэгүүдэй асуудалнуудые шиидхэхэ хүсэлтэй. Һаяхан үнгэрэгдэһэн пресс-конференци дээрэ президент Рейган үгэ хэлэхэдээ, «МХ» үйлэдбэрилгые хурдадхаха шэнэ хэмжээнүүдые абаха гээшэ США-да айхабтар хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, США-да иимэ ракетэнүүдэй байгаагүй һаа, Советскэ Союзые хэлсээ хэхэ столой дэргэдэ тэхэрюулхэ аргагүй. Энэмнай хэлсээ хэхэ зам гээшэ аал? Иимэ үндэһэ һуури дээрэ хэлсээ хэхын аргагүй.

Ядерна буу зэбсэг хизаарлаха асуудал тушаа американ захиргаанай хоёр ондоогоор хандадагынь бидэндэ үнинһөө элитэ болонхой. Олон жэлэй туршада нэгэ талаһаа — договорнууд болон хэлсээнүүдтэ гар табигдана, харин нүгөө талаһаа — тэдэниие эсэслэн баталха хэрэг таһалдуулагдана. Эсэсэй эсэстэ гар табигдаһан тэдэ хэлсээнүүд дүүргэгдэхэ ёһотой байгаа, теэд Холбоото Штадууд бодото дээрээ өөһэдынгөө абаһан уялгануудта ямаршье харюусалгагүйгөөр хандана. Эгээл тиимээр газар доро ядерна зэбсэг туршалгые хизаарлаха (1974) он), амгалан байдалай хэрэглэмжэдэ ядерна тэһэрэлгэ хэхэ тухай (1976 он), стратегическэ буу зэбсэгые — ОСВ-2 хизаарлаха тухай (1979 он) договорнуудта хандаһан байна. ОСВ-2 тухай договор дотор Советскэ Союз болон США адлирхуу хүсэтэй гэжэ тоологдоһон байгаа. Энэ договорые эсэслэн баталалгые таһалдуулжа, США-гай захиргаан «Совет сэрэгэй булюу хүсэн» тухай болон «Совет сэрэгэй аюул» тухай харата муухай пропаганда дэлгэрүүлһэн байна. Энэнь юунэй түлөө хэгдэнэб? Ямаршье гай тодхоргүйгөөр буу зэбсэг түхеэрэлгые ехэ болгохын, шэнэ ба бүри шэнэ буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядерна зэбсэгүүдые байгуулхын түлөө хэгдэнэ. Хэрбээ дээрэ хэлэгдэһэн договорнуудые эсэслэн баталжа абаа һаань, США-гай захиргаанда иимэ юумэ хэхэдэнь тойбо татаха байгаа бшуу.

Ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай Советскэ Союзтай хэгдэһэн бүхы договорнуудые хаяха хэрэгтэй гэжэ һүүлэй үедэ американ захиргаанай зарим хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлдэг болонхой. Ядерна буу зэбсэгые хизаарлаха тухай хэлсээнүүд, хоёр ороной арадуудай аюулгүй талые харалсаа юм һаа, тэдэ Холбоото Штадуудта Советскэ Союзайхиһаа заахашье бага бэшэ хэрэгтэй гэжэ бодото хүсэнүүдэй тэнсүүриие тоолохо дурагүй ба гүрдэлгэ болон заналта хэхэ зам дээрэ гарахые һэдэдэг годоорһон эдэ ажал ябуулагшадта һануулха хэрэгтэй. Тэдэ хэлсээнүүдһээ арсаха гээшэ США-гай өөһэдынь аюулгүй байдалда орой туһалхагүй.

Шэнэ ракетэнүүдэй гү, али «США-гай ракетэнүүдһээ бэеэ хамгаалха бүхы талын» шэнэ проектнүүдэй хүсөөр заналта, хашалта хэжэ, СССР-ые нэгэ талаһаа сухарилта хэхээр баадхаха гэжэ Вашингтоной хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдыгөө гипноздожо, дэлхэйн олониитые мэхэлжэ байһанай хэрэггүй. Энэнь бэелүүлэгдэхэгүй хүсэл гээшэ. Заналта ба хашалта доро бидэнэр хэлсээ хэхэгүйбди. СССР үнэн сэхэ, адли тэгшэ, таарамжатай хэлсээнүүдые хэхын түлөө оролдоно.

Иимэ хэлсээнүүдые хэхэ үндэһэ баримтанууд элитэ. Хэрбээ США иимэ зам дээрэ гараха гээ һаа, американ шэнэ ракетэнүүдые Европын газар дээрэ тодхожо, европын болон бүхы дэлхэйн аюулгүй байдалда хохидол ушаруулһанаа нэн түрүүн усадхаха, сэрэгэй талаар булюу гараха гэһэн бүтэхэгүй һэдэлгэнүүдһээ — хэлсээнүүдэй хүсөөр буу зэбсэг түхеэрэлгые хурдадхаха гү, али Советскэ Союзые нэгэ талаһаа зэбсэгээ хороохо гэһэн бодолһоо арсаха ушартай.

К. У. Черненко Бундестагай СДПГ-гэй фракциин түрүүлэгшэ Й. Фогельтэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ хэлээ: «Бидэнэр урдынгаа байдалда тэхэрихэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэхэдээ, өөһэдынгөө талые орой баримталнагүйбди. Бидэнэр юрэл Европодо болон бүхы дэлхэй дээрэ сэрэгэй аюулай һүжэрөөгдэжэ үргэлжэлхэгүйе хүсэнэбди. Ондоогоор хэлэбэл, эб найрамдалые бэхижүүлхэ тала баримталнабди». Мүнөө бүхы юумэн Холбоото Штадуудһаа болохо. Хэрбээ США-гай энээндэ һаалта хэхээ болёо һаань, ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хэлсээнүүд ямаршье сагта һэргээгдэжэ болохо. Юуб гэхэдэ, Европодо дунда зайда табигдаха өөһэдынгөө ракетэнүүдые тодхожо, өөһэдөө тэрээндэ тодхор ушаруулһан байна. Буу зэбсэг хизаарлаха ба хороохо талаар тааруу хэмжээнүүд тухай хэлсээ хэхээр СССР бэлэн, тиихэдээ гансал адли тэгшэ ба али алинда аюулгүй байха зохид һуури дээрэ хэхэ хүсэлтэй.

Асуудал. США-гай захиргаанай булимтархы, милитарис политика совет хүнүүдэй дура гутаана. Нэгэ доро иимэ асуудал табигдадаг: Советскэ Союзай болон манай союзнигуудай аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангахын тула империалис заналтын урдаһаа үшөө юу хэхэ хэрэгтэй болоноб?

Харюу. Үнэхөөрөөшье, иимэ асуудал ходо табигдадаг. Вашингтоной ээрхэг түримхэй, дайнда бэлдэлгын политика Советскэ Союзда, манай ханинарта, эб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүд болон арадуудта нилээд ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ тон зүб. Арадуудай хуби заяае шиидхэхэ, дэлхэйе ээмдэн зонхилхо эрхэтэй юм шэнгеэр, түби дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдтэй, мүн маанадтай хүсэ хэрэглэжэ хөөрэлдэхэ, өөһэдынгөө гуримуудые баадхан абхуулха гэһэн американ империализмын толгойлогшонорой һэдэлгэнүүд совет хүнүүдэй зэбүүрхэл үүсхэдэг байһаниинь зүб. Түүхэдэ һургаал абамаар хэшээлнүүдэй байгаагүй юм шэнгеэр тэдэнэр забдана.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүнгүүд хадаа Америкэдэхи дэлхэйе ээмдэн зонхилхые хүсэгшэдтэ шанга һануулга болоно. Империализмын гол хүсэнүүдые—герман фашизмые болон япон милитаризмые бута сохижо, совет арадай түйлаһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта хадаа социализмтай түүхын арсалдаае сэрэгэй хүсэнэй туһаламжаар шиидхэхэ али бүхы һэдэлгэнүүд буруу һүрэхэ гэжэ үнэншэмөөр гэршэлнэ.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ иимэ һэдэлгэнүүд юугээр дүүрэдэг байгааб гэжэл һанаанда оруулхыень социализмда харша «крестово добтолго» шэнээр эмхидхэжэ байгшадта зүбшэл үгэхэдэ болоно.

Мүнөө, уласхоорондын оршомдохи хүсэнүүдэй тэнсүүриин социализмын аша туһада бусалтагүйгөөр хубилаад байхада, империализм ангиин зорилгонуудые сэрэгэй аргаар түйлаха ямаршье арга боломжо үгы юм.

СССР-эй хүсэн түгэс экономико ба диилдэшэгүй оборонно хүсэ шадал, совет обществын бата жагсаал, Коммунис партиин ба арадай эбдэршэгүй нэгэдэл хадаа энэ замдань дабтагдашагүй һаалта болоно.

Социалис гүрэнүүдэй хани харилсаан, Варшавска Договорто хабаададаг оронуудай арминуудай аха дүү ёһоной дайшалхы холбоон болбол эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай найдамтай түшэг мүн. Империализмын али бүхы сэрэгэй балмад ябуулга бидэниие гэнэдүүлхэгүй. «Ямаршье дайсанһаа тэрэ доронь үһөөгөө абажа шадахабди»—гээд Москвагай «Серп и молот» гэжэ металлургическа заводой хүдэлмэришэдтэй уулзахадаа, нүхэр К. У. Черненко онсолон тэмдэглэһэн байгаа.

Оронойнгоо экономико бэхижүүлхэ талаар шармайн ажаллахые Коммунис парти совет хүнүүдые уряална. США-гай ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй амынь татахын, Эхэ оронойнгоо ба ханинарайнгаа аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангахын тула бүгэдээ, хүн бүхэн хүдэлдэг газартаа ба дайшалхы постдоо үнэн сэхээр, харюусалгатайгаар ажаллаха, патриотическа уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ ёһотой гэжэ совет хүнүүд һайн мэдэдэг. Бүхы совет арадай хамтын ажал гээшэ СССР-эй экономическа болон оборонно хүсэ шадалай үндэһэ һууринь байна, байхашье.

Советскэ Союз хадаа амгалан тайбан байдалые хүсэдэг орон юм. Тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хэзээшье хэндэшье занаагүй, бусад гүрэнүүд болон арадуудта харша дай хэзээдэшье түрүүлэн соносхоогүй байха юм. Совет арадай амгалан тайбан ажалые, социалис оронуудай арадуудай аша туһые тэдэнэр сахин хамгаалдаг. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай найдамтай хамгаалагша байгаа, байнашье, байхашье. Арми болон флодые мүнөөнэй шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүд ба дайшалхы техникээр хангахын, СССР-эй ороноо хамгаалхы хүсэ шадалые зохихо хэмжээндэ байлгахын тула бүхы хэрэгтэй юумэ КПСС-эй Центральна Комитет ба Совет правительство хэдэг.

Ямаршье дайсанда шууд харюу үгэхөөр арми болон флодые ходо бэлэн байлгаха зорилго Коммунис парти бидэнэрэй урда табидаг. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд энэ зорилгые дүүргэхээр бэлэн.

КРАСНОЯРСКТАЙ ТАНИЛСАБА

КРАСНОЯРСК. (ТАСС). Корейн Ажалша партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, КНДР-эй президент Ким Ир Сен түрүүтэй Корейн Арадай-Демократическа Республикын партийно-гүрэнэй делегаци эндэ тогтоһон байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. Язкулиев, СССР-эй МИД-эй генеральна секретарь Ю. Е. Фокин, СССР-һээ КНДР-тэ байдаг элшэн сайд Н. М. Шубников делегациие үдэшэнэ.

КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь П. С. Федирко, Красноярскын хизаарай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Плисов, Сибириин сэрэгэй округой сэрэгүүдэй командалагша генерал-полковник Н. И. Попов, бусад тусхай тушаалтад айлшадые угтаһан, үдэшэһэн байна.

Красноярскда байха үедөө айлшад ГЭС орожо хараа, хотын үзэсхэлэн һайхан газарнуудтай танилсаа.

КПСС-эй крайкомой болон хизаарай гүйсэдкомой үмэнэһөө делегациин хүндэлэлдэ сайлалга эмхидхэгдэһэн байна.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

КИЕВ. Украинын Росситай ниилэһэнэй хүндэлэлдэ хүшөөгэй бодхоогдоһон Днепр дээрэхи гүбээ дээгүүр «Киевская весна» гэжэ искусствын бүхэсоюзна фестивалиин уряанууд соностоно. Республикын ниислэл хотодо арбан хоёрдохёо хүрэжэ ерэһэн һайндэрэй аялга дуунууд арадуудай хани барисаанай энэ хүшөөгэй дэргэдэ зэдэлнэ.

Соёл болбосоролоо халан абалсалгын арга зам болоһон уран бэлигтэнэй заншалта һайндэр Украиные фашис булимтарагшадһаа сүлөөлэлгын 40 жэлэй ойдо зорюулагдана. Энэнь ороной аха дүү олохон республиканууднаа ерэһэн уран һайханай коллективүүдэй программын гол темые тодорхойлһон байна. Тус фестивальда хабаадагшадта 150-һаа дээшэ концерт харуулагдаха юм. Омско ород арадай хоор ба украин «Думка», Арменийн академическэ капеллэ болон Молдавиин «Флуераш», Узбегэй «Бахор» болон Ленинградай «Хореографические миниатюры» гэһэн труппа, Россин Федерациин, Казахстанай, Белоруссиин, Литвагай мэдээжэ дуушад болон хүгжэмшэдэй нэрэнүүд соносхолдонь нэрлэгдэнхэй.

Һайндэрэй үедэ Киевэй театрнууд сезоной эрхим зүжэгүүдтэ харагшадые уриха юм. Укрконцертын коллективүүд арбан эстрадна программа харуулха.

(ТАСС-ай корр.).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТ ТАРИЛГА ДЭЭРЭ

МҮРЫСӨӨНЭЙ МАНЛАЙДА

Загарайн районой XXI партийна съездын нэрэмжэтэ колхозой Мухар-Талын отделениин механизаторнууд үрэhэнэй ороohо бэлэдхэхэ ажал эрхилдэг юм. Харюусалгатай энэ хүдэлмэри бэелүүлхэ ябадалда отделениие эрхилэгшэ, партиин гэшүүн нютаг нугадаа хүндэтэй Николай Тимофеевич Васильев горитой хубитаяа яhала оруулдаг байна.

Тэрэнэй хүбүүн П. Н. Васильев эндэхи тракторно-таряан ажалай бригадые түрүүшынхеэ хүтэлбэрилнэ. Урда тээнь Петр Николаевич жолоошоноор ажаллажа байгаа. Үнгэрhэн үбэл хамтын подрядта оруулагдаhан бригадые ударидаха хүниие олохо хэрэгэй гараад байхада, оролдосотойгоор, харюусалгатайгаар хүдэлдэг П. Н. Васильев олоной ажал хүтэлбэрилжэ шадаха гээд нэгэн дуугаар хэлэгдээ hэн. Тус бригадада КПСС-эй 4 гэшүүн бии. Тиимэhээ энэ коллективтэ партийна бүлэг байгуулагдаа юм. Колхозой парткомой гэшүүн, үнинэй механизатор Андрей Матвеевич Сивцов партгрупоргоор hунгагдаhан байна. Коммунистнууд А. Г. Маслов, Н. К. Ван-ю-тан, Д. П. Афанасьев сут хүдэлдэг нүхэдтөө жэшээ харуулан хүдэлнэ.

Байгша оной хабар орой дулааржа, ажахын таряашадай ажалда ехэ hаад ушаруулаа. Нэгэдэхеэр, тус отделениин механизаторнууд тарилгаяа майн 13-да эхилээ. Хоёрдохёор, hая гэдэhэн полинуудта тарилга хэжэ ябаhан техникын шабардажа, hаатаха ушарнууд али олон дайралдана. Гэбэшье ажал хэрэгээ түрүүшынгээ үдэрhөө шадамараар эмхидхэн ябуулhан таряашад майн 25 болотор бүхы тарилгаяа дүүргэхээр зоригжоод хүдэлжэ байнхай. 17 хүнhөө бүридэhэн энэ коллективэйхид үдэрэй туршада 25 гектарта тарилга хэхэ даабариия 35—40-дэ хүргэн ажаллана. Тэдэнэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй манлайда имагтал партиин гэшүүд ябана гээд тэмдэглэлтэй.

Механизаторнуудай hаадгүйгөөр хүдэлхын тула hайн эрхэ байдал эндэ байгуулагдаhан байна. Тэдэнэр ажаhуудаг hуурнhаа холо бэшэ ажаллана. Гэбэшье тарилга хэжэ байhан газартань нүүдэл вагончик түхеэрэгдэжэ, таряашад тэндээ хооллоно, амарна. Тэндэнь механизаторнуудай ажал хэрэгүүдтэ зорюулагдаhан социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые, уулгануудые тайлбарилhан стенднүүд, арадай хиналтын бүлэгтэ орогшодой нэрэ гэхэ мэтэ үлгэгдэнхэй.

С. РИНЧИНОВА,
«Вперед» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

Мухар-Шэбэрэй районой Заганай колхозой тарилгын транспортна нэгэ комплексые 24 жэлдэ механизатораар хүдэлжэ ябаhан, нютаг нугадаа хүндэтэй болоhон И. П. Филиппов хүтэлбэрилнэ. Иннокентий Петровичой ударидаhан коллектив хоёрдохи жэлээ хамтын подрядай гуримаар хүдэлнэ. Тэдэнэр нёдондо даажа байhан таряалангайнгаа гектар бүриhөө 17,9 центнер ороohо хуряагаа hэн. Энэшье жэлдэ тус комплексын гэшүүд урда жэлэйхиhээ доошо бэшэ үрэ дүн туйлаха гэhэн зорилготой. Тиимэhээ механизаторнуудынь ажахын таряашадай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ бултадаа оролсоо юм. Үнинэй механизатор коммунист Леонид Маркович Ревенский онсо шалгарна. Тэрэ халаанай туршада жолоодоhон «К-700» трактораараа 45—50 гектарта тарилга хэнэ.

Һүүлэй мэдээгээр энэ коллективэй гэшүүд 1400 гаран гектарта шэниисэ тараад байба. Мүн тэдэнэр 200 гектар газарта хара таряа таринхай. Майн 7-hоо ажаллажа эхилhэн комплексын механизаторнууд үдэр бүри 180—200 гектарта тарилга хэнэ. Тарилгын түрүүшын үдэрhөө коллективэй таряашадай дунда коммунист Л. М. Ревенский шалгаран ябана.

35 хүнhөө бүридэhэн коллективэй 4 агрегат тарилга хэнэ. Механизаторнууд үдэр бүриингөө даабари саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ. Таряашадай хүсэн түгэс ажал хэрэгүүдтэ партиин гэшүүн Леонид Маркович Ревенскийн нүлөөн горитой гээд тэмдэглэхэ шухала.

В. ШИРДАРМАЕВ.

КПСС-эй ЦК-гай ФЕВРАЛИИН (1984 он) ПЛЕНУМЭЙ

ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ОЛОНИИТЫЕ ЭЛСҮҮЛХЭ ХҮСЭН

«Арад зоной эдэбхи үүсхэлые, тиихэдээ эгээл үргэнөөр абажа хэлэбэл, хүнүүдэй хүдэлмэриингөө газарта, даалгагдаhан ажалдаа эзэн ёhoop, зохёохы гуримаар хандалгаhaa эхилээд, гүрэн болон обшественные хүтэлбэрилгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалга хүрэтэр, саг соонь обёоржо дэмжэхэ гээшэ манай дэбжэлтэ, хүгжэлтын гайхамшагта, дундаршагүй нөөсэмнай болоно» — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненко партиин ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленум дээрэ онсолон заагаа hэн.

Һаяхан Москвагай «Серп и Молот» заводой хүдэлмэришэдтэй уулзахадаа, нүхэр К. У. Черненко ажалша коллективүүдэй арга боломжо, үүргэ, харюусалга тухай үшөө дахин хэлээ.

Хүнүүдэй хамтын хэрэгтэ олоороо эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, өөhэд өөhэдынгөө ажалай хубитые гүйсэд оруулдаг, хүтэлбэрилхы, мэргэжэлтэ кадрнуудайнь үнэн шударгыгаар, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлдэг газартал амжалта туйлагдадаг ааб даа. Тиимэ коллективүүд туйлаhанаараа хэзээдэшье hанаагаа амардаггүй, бүхы үрэ дүнгүүдээ улам арьбадхаха, арга боломжонуудаа үшөөл hайнаар элсүүлэн хэрэглэхэ гэhэн гол эрмэлзэлтэйгээр хүдэлдэг гээшэ.

Энээниие манай республикын түрүү колхозуудай үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд гэршэлэн харуулна. Бүхы дээрээ колхозууд нёдондо муу бэшээр хүдэлжэ гараа гэжэ тэмдэглэхээр. Тусхайлбал, тэдэнэй таряалан дээрэhээ хамта 273 мянган тонно таряан, 52,6 мянган тонно хартаабха, 7,3 мянган тонно овощ хуряагдажа, урда жэлэйхитэй сасуулхада, hураггүй ехэ ургаса абтаhан байна. Олонхи колхозууд үбhэ тэжээл баhал урдынхиhаа ехээр бэлэдхэжэ, адууhа малаа муу бэшээр үбэлжүүлбэ.

Энэмнай гансахан сагай уларилай hайн байhанай ашаар туйлагдаа бэшэ. Колхозууд hүүлэй жэлнүүдтэ таряалан, сабшалан дээрээ наг шэбхэ, минеральна утэгжүүлгэ горитой оруулна, бүхы машина, техникээ саг соонь яhала hайн шанартайгаар заhабарилжа, хабарай тарилга, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэриие хаhа саг соонь үнгэргэнэ. Эдэ бүгэдэ эсэстээ бүхы ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ, ороohо таряа, хартаабха, үбhэ тэжээл горитой абаха арга олгоно.

Тэрэшэлэн үнгэрhэн жэлдэ олонхи колхозууд мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээ hэн.

Гэхэтэй хамта таряан болон мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ элбэгээр худалдаха, бүхы hалбаринуудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ, сэбэр олзо доход ехэ болгохо, колхозуудай экономикые эрид бэхижүүлхэ талаар бии байhан арга боломжо, нөөсэнүүд үшөөл гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд харуулна. Хүдөө ажахын продуктнуудай худалдан абалгын сэнгэй дээшэлүүлэгдэжэ, ашаг олзо багатай, гарзатадаг ажахынуудта горитой хүнгэлэлтын хэгдээд, гүрэнhөө бусадшье туhаламжын хүргэгдэбэшье, зарим колхозууд гарзаhаа гаража үшөөл шадаагүй.

Эдэ бүгэдэ тухай байгша оной нэгэдэхи кварталда колхозуудта болоЖо үнгэрhэн тоосоото болон тоосооото-hунгалтын суглаанууд дээрэ үргэн хөөрэлдөөн болоhон байна.

Ажахые зүбөөр эрхилхэ, үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ, хамтын ажалай демократиин үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хүнүүдые олоор хабаадуулха, тэдэнэй эдэбхи үүсхэлые бадаруулха, бии байhан арга боломжонуудые дүүрэнээр элсүүлэн хэрэглэхэ талаар колхозуудай эдэ суглаануудай тон ехэ үүргэтэйнь мэдээжэ. Партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай бэлэдхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулhанайнь ашаар энэ жэлдэ республика дотор колхозуудай тоосооото-hунгалтын суглаанууд политическэ үндэр хэмжээндэ, үргэн олоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдөө гэжэ онсолон тэмдэглэхээр.

Хэнэйшье мэдэhээр, нэн түрүүн үйлэдбэриин бүхы үрэ дүнгүүдые улам дээшэлүүлхэ, ажахынуудай экономико бэхижүүлхэ, хүнүүдэй ажаhуудалай, соёл болбосоролой эрхэ байдалые hайжаруулха гол асуудалнууд эдэ суглаанууд дээрэ зүбшэгдэн хэлсэгдээ, колхозуудай саашанхи хүгжэлтын хараа шугам тодорхойлогдоо гээшэ. Эндэ колхозой гэшүүд ажахые эрхилхэ тушаа өөhэдын тодорхой дурадхал оруулжа, бии байhан дутагдалнуудые сэхэ рууень заажа, тэрэниие усадхаха хэмжээнүүд тушаа hанамжаяа хэлээ.

Энэ талаарнь хаража үзэхэдэ, олонхи колхозуудай суглаанууд дээрэ хүнүүд ажалаа улам hайжаруулха тухай тодорхой дурадхалтайгаар, шанга шүүмжэлэлтэйгээр үгэ хэлэhэн байна. Жэшээнь, Зэдын районой «Коммунизм» колхозой механизатор С. Ц. Батуев тоосоото суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, hүүлэй жэлнүүдтэ ажахыда hаалиин малда эдюулхэ шэмэтэ тэжээлэй тон бага бэлэдхэгдэдэг болоhон тухай тогтоо. Ушарынь гэхэдэ, колхоздо жэл бүри 400 гектарта кукуруза таригдадаг байбашье, гектарай, оройдоол, 50 центнер ургаса абтана. Газарайнь муугаар элдүүрилэгдэдэг, үтэгжүүлгын ёhoop оруулагдадаггүй дээрэhээ кукурузын ургаса буртаг ногоондо дарагдана. Тиигэжэ газарай үрэжэл жэл бүри улам муудажа байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Энэ районой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз жэлhээ жэлдэ ехэ гарза хохидолтой гарана. Нёдондо гүрэнhөө ехэ туhаламжа, хүнгэлэлтын хүргэгдөөшье hаань, бүхыдөө 407,6 мянган түхэриг гарзатай гараа. Илангаяа мяханда тушаагдадаг хонидойнь шэгнүүрэй үшөөл бага байhанhаа, үнеэдhээ hүнэй багаар hаагдаhанhаа, малай олоор гарзалуулагдаhанhаа, тугал, хурьгадай үсөөн абтаhанhаа боложо, ажахы горитой hаань, хурьгадай олоороо гарзалха ушар үзэгдэхэгүй hэн. Нарай хурьгадай тэды процентнь эрхэ бэшэ гарзалха ёhотой гэhэншүүгээр хэлэдэг хүнүүдые эрид буруушааха байнаб гэжэ Хяагтын районой «Родина» колхозой хонишон Л. И. Бондарев хэлээ. Тус ажахын фермые даагша И. И. Яковлева зоовет-мэргэжэлтэдэй ажалые шүүмжэлбэ. Фермэнүүдтэ зоотехническэ тоо бүридхэл ёhо тэдысэ хэгдэнэ. Жэшээнь, жэлдээ 1500 килограмм hү үгэхэ гунжадыел үнеэд болгохо гээшэмнай даншье тулюур байдал ха юм. Үнэндөө 2000—2500 килограммhaa дээшэ hү үгэдэг гунжадые түлжүүлхэ ёhотойбди гэжэ тэрэ хэлээ.

Улаан-Үдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо болоhон тоосоото суглаан дээрэ hаалишан-оператор К. В. Андреева үгэ хэлэхэдээ, эндэхи hаалиин комплексдо hүнэй ахир багаар hаагдадаг ушарта hаалишад зэмэтэй бэшэ, харин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд зэмэтэй гэбэ. Эндэ ажалай эмхидхэлэй гурим мүнөө болотор хүсэд тодорхойлогдоогүй байhаар. Түрүүн hаалишан бүхэндэ 50 үнеэдые даалгаhан аад, hүүлдэнь тэдэниие 33 болгоо. Комплексын үнеэдэй гарзада ороно. Ажалай эмхидхэлэй hула, гурим журамай ёhoop сахигдадаггүй, зарим хүнүүдэй хүдэлмэриин үедэ архидадаг дээрэhээ бүтээсэнь ахир бага байна гэжэ олохон хүн үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглээ.

Хонишон бүхэнэй ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, үдэр бүхэндэ үнэн зүрхэнhөө оролдожо хүдэлдэг хахадынь шэргэнхэй, hубай байха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхоздо газар таряалан зүбөөр эрхилхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Гэбэшье ажахыда энэ талаар хэрэглэгдээгүй арга боломжо үшөөл ехэ гэжэ отделениие эрхилэгшэ Ф. Г. Шурыгин онсолон заагаа. Жэшээнь Шулуута гэжэ газарта үрэжэлтэй баян ургаса үгэдэг таряалан байhан юм. Теэд hүүлэй үедэ тэрэ муугаар элдүүрилэгдэжэ, хяаг ногоондо дарагдашанхай. Энэ дутагдалые дары усадхаха шухала гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Энэ районой Никольскиин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ажахынгаа зарим тэды амжалтые тэмдэглэхэ зуураа, бии байhан дутагдалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд тухайдаа онсо анхарал хандуулаа. Жэшээнь, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, колхозой түрүүлэгшэ А. П. Калашников тоосоото элидхэл доторо энээн тушаа олон жэшээ, баримтануудые дурдаа. Эндэхид хүршэ Хонхолын «Искра» колхозойхидтой мүрысэдэг. Нёдондо хонхолынхидой таряалангай гектар бүриhөө 22 центнер таряа, 107 центнер хартаабха, 300 центнер корнеплод абахадань, никольскынхид гектарай 16 центнер таряа, 100 центнер хартаабха 126 центнер корнеплод хуряагаа. «Хэрбээ Хонхолын таряалан дээрэ ургаса хуряалгын hүүлдэ хараа hаатнай, орхигдоhон нэгэшье хоолос хэзэрэ хэбтэхэгүй, харин манай полинуудта дүрбэлжэн метр бүхэндэ нэгэ хоолос хэзээшье олохот. Энэмнай хуряалгын хүдэлмэриин үшөөл муу шанартайгаар үнгэргэгдэдэгhөө болоно» — гэжэ нүхэр Калашников тэмдэглээ.

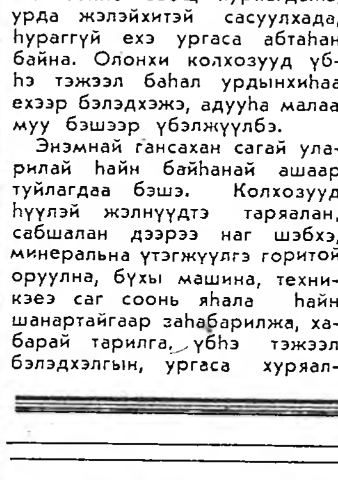
КПСС-эй XXVI съездын, партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд соо хүдөө тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, хүн зоной hуудал байдалые hайжаруулха, колхознигуудта hайн гэр байра бариха тухай ехэ анхарал хандуулагданхай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхозуудта гэр байранууд, соёлой-ажаhуудалай барилганууд олоор бодхоогдоно. Тиигэбэшье колхозууд бүхы гэшүүдые шэнэ гэр байраар гүйсэд хангажа үшөөл шадахагүйнь мэдээжэ. Эндэ колхознигуудай өөhэдынь мүнгэ зөөриие, гүрэнэй банкhaa урьhаар абаhан мүнгые хэрэглэжэ, гэр байрануудые бариха тушаа хүдөөдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Колхозуудай тоосоото суглаанууд дээрэшье энэ асуудал үргэнөөр хэлсэгдээ.

Энэ талаар Бэшүүрэй районой колхозууд hайн үүсхэл гаргана. Гансахан нёдондо колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй мүнгөөр эндэ 33 мянган түхэригэй гэр байра баригдаа.

Мүн ажалай эмхидхэлэй шэнэ, түрүү онол аргануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тухай асуудалнууд баhал эдэ суглаанууд дээрэ үргэнөөр табигдаhан байна. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхоздо болоhон тоосоото суглаан дээрэ хамтын подряд нэбтэрүүлхэ тухай ехэ анхарал хандуулагдаа. Тиигэжэ байгша ондо ажахын бүхы бригада, фермэ, отарануудые, хамтын подрядта оруулжа, хүнүүдэй ажалай түлөөhые абтаhан продукциин зэргээр үгэхэ гэжэ тогтооhон байна.

Колхозой үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ дээдэ орган —гэшүүдэй хамтын суглаан байhаниинь бултанда мэдээжэ. Энээндэ хүнүүдэй олоороо хабаадалсахадал ашаг үрэ ехэтэй байха зэргэтэй. Гэбэшье зарим газарта хамтын ажалай демократиин энэ гол эрилтэ хүсэд сахигданагүй. Нёдондо республикын 55 колхозой 11-дэнь хамтын суглаан [illegible]

УРАГШАА!

Гол түмэр зам табилгые болзорhоонь урид, Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ой болотор дүүргэжэ, бүхы зам дээгүүр поезднуудай ябалгые хараалэгдаhан болзорhоо нэгэ жэлээр урид нээхэ тухай комсомолой бүхэсоюзна габшагай барилгын — Байгал-Амарай түмэр замай коллективүүдэй гаргаhан үүсхэлые КПСС-эй ЦК-гай hайшааhанhaa хойшо hapa хахадhaa дээшэ саг үнгэрбэ. Энэ үе соо БАМ-ай бүхы участогуудай эршэтэ ажал үдэр, hүни илгадгүй бурьялна.

Эдэ бүгэдэ манай үе сагай агууехэ барилгын түгэсхэхы шатадаа орожо байhые элирхэйлэн гэршэлнэ. Ноябриин долоондо Сюльбан мүрэн дээгүүр табигдаhан «алтан рельс» хэдэн зуугаад мянган хүнэй — үргэн дэлхэн, баян дэлгэр публиканаймнай бүхы союзна республиканууд [illegible] Байгал-Амарай түмэр замай барилгада манайшье республикын ажалшад ма-

харгын далан тогтоохын тула холын карьернуудhаа мянгач кубометр элhэ хайр, шулуу шохой нишэ зөөхэ юм.

Мүнөө эндэ «Нижнеангарсктрансстрой», «ЗапБАМстроймеханизация», «Мостострой-9» трестнүүдэй, «БАМтоннельстрой» гэхэ барилгын управлениин хүдэлмэришэд илангаяа hайнаар ажаллана гэжэ [illegible] ша ехэ хубитаяа оруулна. Буряадай участогто арба гаран томо ехэ hуурин тосхон ургаh бодоhон байна.

Буряадай участогай барилгашад Таксимоhоо Витим хүрэтэр түмэр зам табиха хүдэлмэреэ июлиин 1 болотор дүүргэхэ уялга абаад, мүнөө улам эршэмтэйгээр ажаллана. Витим хадаа манай участогай hүүлшын станци болохо. Саашадаа гушан километртэ түмэр зам табихын тула 1,5 миллионhоо дээшэ кубометр газар малтаха ёhотой. Түмэр тэмдэглэлтэй. «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 161-дэхи, 142-дохи, 136-дахи оньhожоруулагдамал колоннонууд абаhан уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэнэ.

Энэ участогай барилгые шухала түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангахые оролдожо, Окусикан—Муякан—Улаан-Макит—Таксимо станцинуудай хүдэлмэрилэгшэд ехэ уялганyудые абажа байнхай. Мүнөө хэдэн мянган тонно барилгын материалнууд, рельс, шпаланууд болон бусад ашаа энээгүүр үдэр hүни илгадгүй зөөгдэжэ, Таксимо станцида хүргэгдэнэ.

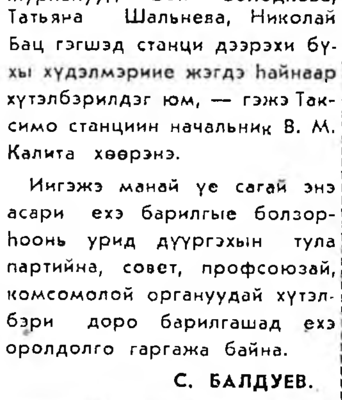
Буряадай участогта Окусикан станци эгээл томонь юм. Эндэ 15 машинист хүдэлдэг. Ажалай ветеранууд Геннадий Кисляков, Николай Воробьев, Анатолий Киян, Владимир болон Николай Ватищевууд үдэрэйнгөө нормые 130—140 процентээр дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлнэ.

Оройшог болоhон хойно Улаан-Макит станцида хүрэжэ ерэхэдэмнай, «ТЭМ-2» түхэлэй тепловозой машинистнууд Николай Владимиров, Виктор Дробошенко, Анатолий Лысяков гэгшэд hүнинэй халаанда хүдэлхэеэ ерээд байба. Станциин дежурна Л. И. Хабарова, Ю. В. Тулеев гэгшэд үнэн шударга ажалаараа олоной магтаалда хүртэнхэй.

— «Таксимо—Витим» гэhэн габшагай ажалай участогта барилгашад [illegible] Манай станциин хүдэлмэришэд [illegible] хариуцалгатайгаар хандадаг юм. Суудха бүхэндэ хэдэн мянган тонно [illegible] эшелонууд хойно-хойноо ерэжэ байна. Эдэ бүгэдые хүрэхэ газартань саг соонь абаашахые оролдонобди. Дежурнанууд Зоя Солодкова, Татьяна Шальнева, Николай Бац гэгшэд станци дээрэхи бүхы хүдэлмэриие жэгдэ hайнаар хүтэлбэрилдэг юм, — гэжэ Таксимо станциин начальник В. М. Калита хөөрэнэ.

Игэжэ манай үе сагай энэ асари ехэ барилгые болзорhоонь урид дүүргэхын тула партийна, совет, профсоюзай, комсомолой органуудай хүтэлбэри доро барилгашад ехэ оролдолго гаргажа байна.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Окусикан станциин үнинэй машинист Геннадий Александрович Кисляков. 2. Таксимо станцин дежурна Зоя Ананьевна Солодкова. 3. «ТЭМ-2» түхэлэй тепловоз Таксимо станци тээшэ шуумайна.

Авторай фото.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

АБЬЯАС ДҮҮРЭНЭЭР

Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал шэлэй завод. Шэл үйлэдбэрилдэг цехтэ hая ажаллажа эхилhэн зарим хүдэлмэришэд дунда зэргын бэетэй, сайбар шарайтай, анхаралтайгаар шэртэhэн харасатай хүнэй үдэр бүри хүдэлмэриин сагай үшөө эхилээдүй байхада, ажалайнгаа газарта ерээд ябахые хаража, «юундэ нимэ эртэ энэ хүн ажалдаа гараа юм» гээд нэгэнтэ бэшэ hанадаг, бододогшье байха.

Шэл хайлуулдаг оньhон түхеэрэлгын машинист бригадые даагша В. Я. Мисник халаанай эхилхын урда тээ хахад час урид ерээд, шэл үйлэдбэрилдэг машинануудай оухыдөө ямараар ашаглагдажа, хайлуулагдадаг шэнгэн шэлэй бүридэлдэ орodor зүйлнүүдэй хэр hайн шанартай, шэл отологшодой хэр зэргэ оролдосотойгоор хүдэлжэ байhые заатагүй шалгадаг заншалтай. Тиигэжэ Владимир Яковлевич оньhон түхеэрэлгэнүүдэй заhаадхимаар юумэнүүдыень хадуугаад, халаанай эхилхэтэй хамта тэдэ бүгэдые таарулан табидаг юм. Мүн тэрэ шэлэй бүридэлдэ ородог зүйлнүүдэй шанарые шалгахадаа, ямар голодоhон гаража болохоб гэжэ мэдэжэ абана. Тиихэдээ өөрынгөө ажалда угаа харюусалгатайгаар хандадаг, дүршэл шадабаряар түгэс хүдэлмэришэн хайлуулагдаhан шэлэй ямараар отологдожо байhые, хэнэй хайша хэрэгээр хүдэлжэ байhые анхараадхидаг гуримтай.

...Владимир Яковлевич шэлэй заводто хорёод жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Нүхэр Мисник түрүүлэн шэл хайлуулдаг оньhон түхеэрэлгэдэ хүдэлдэг мэргэжэлтын туhалагша байгаа. Удаань өөрөө бэеэ даагаад хүдэлжэ ехалба. Мүнөө өөрынгөө ажал гүйсэд мэдэхэ эрхим мэргэжэлтэй хүдэлмэришэн гээд алдаршанхай.

Үнэхөөрөөшье, бодоод үзэе. Шэл хайлуулагшын даажа байhан оньhон түхеэрэлгэ дээрэ сүүдхын туршада 3000—3100 дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилэгдэдэг. Энэ эрхим дүнгүүдэй нэгэн гээд онсололтой. Владимир Яковлевич машинистнүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ олон дахин шалгардаг. Жэшээлхэдэ, нёдондо жэлэй туршада hарын дүнгүүдээр 9 дахин 1-дэхи hуури эзэлээ. Мүнөөшье тэрэ хододоо түрүүшүүлэй зэргэдэ ажаллана. Гэхэтэй хамта нүхэр Мисник сут хүдэлдэг нүхэдтөө хүндэтэй, шадамар бригадир гэжэ тэмдэглэе. Тиимэл хадань бригадын ажал урагшатай, бүтэсэтэй бшуу. Тэдэнэй горитой, hайн шанартай продукци буйлуулжа шадаhан ушарhaa хэды шэнээн шэлэй отологдожо, бэлэн продукци болохо хэрэг сэхэ дулдыдадаг юм. Үнгэрhэн жэлдэ тэдэнэй хүдэлдэг 3-дахи халаан (тус бригада энэ халаанииe шэлээр хангадаг) түсэбhөө гадуур 171 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлдбэрилhэн габьяатай. Энэнь даабариhaa гадуур продукци бүтээхэ гэhэн уялгаhаань хэдэн дахин ехэ юм. Тиин тус халаанай коллектив бусадай дунда жэлэй туршада 5 дахин шалгарhан байна.

Владимир Яковлевич энэ жэлэй эхиндэ заводойнгоо байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе (1985 оной сентябриин 27) угтуулан, «жэлэй туршада 1 миллион дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлдбэрилхэ» гэhэн үүсхэл бадаргаа. Тэрэниинень олон машинистнүүд дэмжэhэн байна.

Инмэл хадаа нүхэр В. Я. Мисник hалбаринигаа хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрhэн Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ 1983 оной дүнгүүдээр мэргэжэлээрээ илаhанда тоолоогдожо, Барилгын ба барилгын промышленностиин материалнуудай министерствын ба hалбаринигаа профсоюзуудай ЦК-гай Хүндэлэлэй диломоор шагнагдаа.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

АЛДАР СОЛЫН МУЗЕЙ

КАРАГАНДА. Эндэ hая нээгдэhэн «Шахтернуудай ажалда 'алдар солоl'» гэhэн выставкэдэ горнягуудай ажалай шэн зориг харуулагдана. Эндэ табигдаhан 150 зурагуудай, скульптуранууудай, графическа хуудаhануудай дунда Социалис Ажалай Геройнуудай, СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреадуудай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй портредүүд гол hуури эзэлнэ.

Зохёохы холбоон тухай хэлсээ баталhан уран зураашадай ба шахтернуудай харилсаанай ашаар тус выставкэ байгуулагдаа юм. Шахтанууд ба нүүрhэ шанаржуулгын фабрикануудта уран зураашадай таhалганууд бии юм. Тэдэнэр хүдэлмэришэдтэй хамта забойнуудта орожо, ерэдүйнгөө бүтээлнүүдэй хараа зурагуудые хэдэг юм. Шахтануудай хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд тэдэнэртэ зүбшэл заабари үгэдэг. Эндэхи предприятинууд дээрэ нүүдэл выставкэнүүд, зохёохы [illegible]

...84 ОН △ МАЙ ▽

...ЭЭ ЖОНХОҺОО ...МГААЛХА

...зүгэй нютагуудай мал ажалые оньһожоруулхын эрдэм-шэнжэлэлгын ба проектно-техникын институдай хүдэлмэрилэгшэ, химическэ эр... Юрий Форостян гэгшэ жэбэ жонхые хубилбии болгобо.

...ынь Запорожиин гидролизно-дрожжын заводые аргаар гаргагдадаг болонхой. Ушар юун бэ ...хэрэглэгдэдэг лигнин гэжэ зүйл энэ ...үлгэдэл болоно бшуу. Энэ органичес... жэлдэ шэнжэлэгдэжэ байбашье, мүнөө ...ойлгогдоогүй юм. Ехэ, бага хотонуудай ноб... газарта хэдэн зуу, мянган тонно лигнин удаан ууяжа байдаг.

..., намартаа унаһан модоной набшаһан —эдэ ...тчатхаһаа бүридэдэг. Харин тэрэ клетчаткы... оорондоь холбодог, тухэл маягыень байдаа лигнин болоно.

...ада, барижа үзэхэдэ, нэгэл хаб хара тоһо... Хүдөө ажахыда тэрэнние үтэгжүүлгэдэ холи..., торфһоо һураггүй һайнаар хүрьһэ һайжа... ...оройе һайса һагшаад, шаровой тээрмэдэ хэ... ...үүдые нэмэдэг, тиихэдэнь хэрэгсэлынь бэ...

...хэньшье мүн лэ хилбар юм. Жэбэ жонхо ...тэрэ шэнгэн хэрэгсэлые нимгэхэнээр түрхи... ...ан час үнгэрөөд байхада, тэрэнь жэбэдэ бү... ...ргосолдоод хатаашадаг. Тиигээд энэ түмэр хэ... ...гэжэ айнгүйгөөр тэрэнние шэрдэжэ бо... ...он хүрэтэр үргэн жэбэ жонхые тус хэрэгсэл ...жа шададаг.

...үүд шэнэ продукциин шанарые эгээ түрүүн Манай орондо тэрэ хэрэгсэл эталонно гэ... ...оо. Корабельнүүд болон судна заһабарилаг... ...гаар тэрэнние хэрэглэдэг.

...омүүдэй жэбэ жонхые арай гэжэ хюһажа ...нь нэгэтэ хараһан хүм, — гэжэ АПН-эй кор... ...Юрий Форостян хэлэбэ. —Тиихэдэл жэбэ са... ...бии болгохо гэһэн бодол намда түрэһэн юм. ...иин гэжэ ондоо зүйл дээрэ үндэһэлэн тиимэ ...э һэм. Энээнэй муу талань юун байгааб гэ... ...модондо, сайда байдаг. Тиин промышленна ...э бүтээхын тулада дуб модо олоор хюдаха, ...аха хэрэгтэй болохо байгаа. Тиигэжэ болошо... ...оо юумэ бэдэржэ байһаар, тэрэ лигнин гээ... ...э хүм.

...һөөр хэгдэһэн хэрэгсэлэйнгээ түлөө Юрий ...орска гэршэлэлгэ абанхай. Мүн металлурги... ...енностиин бусад һалбаринуудта хэрэглэгдэхэ ...үшөө 8 гэршэлэлгэ абаба.

...эрдэм-шэнжэлэлгын хэдэн институт лигни... ...шэнжэлнэ. Жэбэ жонхо сараха порошог боло... ...бии болгохо хүдэлмэри ябуулагдана. Мүнөө ...отой түлишэ болгон хэрэглэхэ туршалга ам... ...дэнэ. Машина бүтээлгэ болон автомобильна ...да лигнин хэрэглэгдэнэ. Мүн саашадаа тэ... ...болон нефть болбосоруулгада хэрэглэгдэхэ

Виталий ЧЕЛЫШЕВ.

ХАМТЫН АЖАЛАЙ ҮРЭ ЕХЭ

Москва шадархи Дубна хотодо Ядерна шэнжэлэлгын нэгэдэмэл институт байгуулагдаһаар һаяхан 28 жэл үнгэрбэ. Эндэ 11 социалис оронуудай физигүүд хамтаараа ажаллана.

Тус институт тухай һанамжаа хэлэхыень хэдэн хүндэ хандабабди.

Доктор Арнольд Майер (ГДР): — Атомна ядрогой шэнжэлэлгэдэ эхилһэнһээ хойшо элементарна частица гэдэгүүд мүнөө үедэ байгаалиин химическэ элементнүүдһээ һургаүй олоор элирүүлэгдэнхэй. Эдэнние улам гүнзэгыгөөр саашадань шэнжэлхын тулада хэдэн зуун физик, математик, конструктор, инженер-кибернетик болон электронщигүүдай хүсэлэн оролдолгые нэгэдүүлхэ хэрэгтэй. Мүн эндэ айхабтар орёо оньһон техническэ түхеэрэлгэ-ускорительнүүд, нейтронние бүрилүүлэгэр хүсэтэ зүйлнүүд шухала болодог. Ехэ үнэтэй энэ мэтын техническэ баазые Венгри, ГДР, Польшо болон аха дүү бусад оронууд ганса гансаараа бии болгоод, тэрэнээ саг үргэлжэ шэнэлжэ байха аргагүй. Тиимэһээ шэнжэлэлгын нэгэ ехэ түб байгуулбал дээрэ болоно. 1956 ондо Дубнада байгуулагдаһан Нэгэдэмэл институт эгээл тиимэ түб болонхой. Микромир гэхэ гү, али тон жэжэхэн зүйлнүүд тухай эрдэм ухаанай эгээл шухала шэглэлнүүдээр шэнжэлэлгэ хэхэ арга боломжо тэрэ физигүүдтэ олгоно.

Профессор Иван Златев (НРБ): — Нэгэдэмэл институдай гэшүүн болоһон физик бүхэн эндэ айлшан шэнги байдаггүй. Эндэ урдань байһан СССР-эй хоер академическэ институдые Совет правительство уласхоорондын центртэ дамжуулан үгэһэн юм. Тиимэһээ эндэ өөһэдынгөө институтта ерэһэн мэтээр ерэдэгбди. Энэ «өөрын институт» гэһэн ойлгомжо гадаадаһаа ерэһэн эрдэмтэ бүхэндэ угаа ехэ моральна ба психологическа удха шанартай байдаг.

Бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Иренуш Натканец (ПНР): —Дубна хадаа социалис оронуудай физигүүдэй академи гэжэ нэрлэмээр болонхой. Мэргэжэлтэд гэртээ байһандаа орходоо түргэнөөр эндэ урган хүгжөөдэг. Институдай захиргаанда зорюулан, һайшаан үгэ зорюута хэлэнэ бэшэб. Институдай лабораторинуудта бүхы хэрэгтэй юумэн хуу бии. Микромирай шэнжэлгэдэ байгаа зүйлнүүдые бии болгохо элдэб түхеэрэлгэ, туршалгын техникэ, баян библиотека гэхэ мэтэ бии гэшэ. Гэбэшье гол зүйлынь хадаа бэе бэедээ этигэлгын, тон нягта холбоотой онсо тусгаар орчон байдал бии. Арбан нэгэн оронһоо сугларһан 7 мянган мэргэжэлтэд энээнэй хамтаараа ажаллаха шадахагүй.

Онсо тусгаар оршон байдал гээшэ юун бэ гэхэдэ, элитэ эрдэмтэдтэй харилсаха арга боломжо, ходо зарлагдадаг конференци ба семинарнууд, залуу физигүүдэй эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ тусхай һургуули ба лекторинууд, мүн үдэр бүриин хамтын шэнжэлэлгэнүүд болоно. Хэзээ нэгэтэ тус институтта юрын хүдэлмэрилэгшөөр эхилһэн хүнүүд мүнөө элитэ эрдэмтэд болонхой.

Жэшээнь, чех Иво Звара. Дубнада студент-дипломник байхадаа, ерэһэн хүн аад, мүнөө ЧСАН-ай гэшүүн-корреспондент болонхой, хэдэн жэлдэ Ядерна реакциин лабораториин директорэй орлогшоор хүдэлмэрилөө. Софида университет дүүргэһэн Иван Тодоров Нэгэдэмэл институтта оройдоол хоёр жэл хүдэлөөд байхадаа, кандидадай, һүүлээрнь докторой диссертаци хамгаалһан байна. Тэрэ тус институдһаа Пристонско университет (США) эльгээгдэжэ, лекцинүүдые уншаһан юм. Мүнөө Тодоров—академик. Эрдэмэй доодо зэргын хүдэлмэрилэгшэһөө эхилээд, эрдэмэй доктор, профессор болотороо ургаһан замые Вьетнамай физик Нгуен Ван Хьеу Дубнада гаталан гараа. Мүнөө тэрэ СРВ-гэй Эрдэм шэнжэлэлгэнүүдэй национальна түбой директорэй орлогшо, Ханойдохи физикын институдай директор юм.

Польшын хэдэн зуун мэргэжэлтэд Дубнада ажаллаһанайгаа һүүлээр Варшава, Люблин болон Вроцлав, Краков, Сверка болон бусад хотонуудай физикын центрнүүдтэ шэнжэлэлгэ хэдэг. Олон хүнүүд Дубнада хэһэн хүдэлмэринигээ үрэ дүнгүүдээр кандидадай ба докторой диссертаци хамгаалһан юм. ГДР, Венгри, КНДР, Румыни, Чехословаки болон бусад оронуудай физигүүд тухай мүн лэ тиигэжэ хэлэжэ болоно.

Совет эрдэмтэдгүйгөөр 4 мянгада хүрэдэг шэнжэлэгшэ бүхэн тухай эндэ хөөрэхын аргагүй. Дубнын лабораторинуудта хэдэн жэл соо «үлтиржэ эдсэшэһэн» физигүүд дээдэ гарай мэргэжэлтэд болоно, өөрынгөө оронойн физикын һалбаринс үрэ ехэтэйгээр хүгжөөлсэнэ. Тэдэнь шэнэ һалбаринууд бии болоно. Жэшээнь, Чехословакида атомна ядрогой байгууламжаар, хатуу бодосуудай физикээр, тон хүйтэн температурын физикэ ба техникээр шэнжэлгэ хэгдэдэг болонхой. Тэрэнэй шанарыньшье һайжараа. Хэдэн шэнжэлэлгын үрэ дүн промышленностьда, тусхайлбал, металлургида хэрэглэгдэхэ юм.

Үшөө нэгэ жэшээ. 1971 ондо эгээл хүсэтэ совет ускоритель дээрэ Дубнада ехэ туршалга хэгдэһэн байгаа. Тэрэнние НРБ, ВНР, СРВ, ПНР, МНР, СРР болон СССР-эй 14 институдай түлөөлэгшэд хамтаржа бэелүүлһэн юм. Социалис оронуудай институдууд энээнние болбосоруулха ондоо түб үгы байгаа. Харин Дубнын туһаламжаар тиимэ түбүүд Бухарест ба Улаан-Баатарай болон хэдэн совет хотонуудай институдуудта байгуулагдаһан юм. Һүүлээрнь Лейпциг, Прага болон Белградта тиимэ түбүүд бии болоһон байна.

Дубнада туршалга хэжэ олдоһон бусад материалнуудые Цойтендэхи (ГДР) Ехо элиэ хүсэтэй физикын институт, мүн Болгари, Венгри, Монгол, Польшо болон бусад оронуудай тусхай лабораторинуудта шэнжэлнэ.

Нэгэдэмэл институт хэдэн оронуудай физикын бааза байгуулха хэрэгтэ туһаламжа үзүүлнэ. Жэшээнь, Чехословакида Ядерна физикын институтта хэрэглэгдэһэн У-120М гэжэ циклотрые Дубнада, Ядерна асуудалнуудые шэнжэлдэг лабораторидо байгуулагдаа байна. Ядерна реакциин лабораторидо Вьетнамда хэрэглэгдэхэ микротрон хабсаргагдаа үгөө. Хэдэн жэлэй урда Ханойн Физикын институтта нейтронно генератор үгтэжэ, тэрэнь СРВ-дэ туршалга хэхэ түрүүшын түхеэрэлгэ болоһон юм. Нэгэдэмэл институдай Нейтронно лабораторидо хэгдэһэн нейтронно генератор Монголой гүрэнэй университедтэ үгтөө һэн.

Ингэжэ социалис оронуудта микромир тухай эрдэм ухаа хүгжөөхэ хэрэгтэ Нэгэдэмэл институт ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ. Харин энэ эрдэм ухаан техническэ ба промышленна дэбжэлтэдэ ехэ туһа болоно. Имагтал атомай физикын туйлалтануудай ашаар хүн түрэлтэн ядерна элшэ хүсэтэй болоо, биофизикэ, геофизикэ, геологи, медицинэ, хүдөө ажахы ба бүд нэхэдэг, эдеэ хоолой, электротехническэ промышленностьда болон экономикын бусад олон һалбаринуудта хэрэглэгдэхэ хэдэн зуун прибор ба машинанууд бии болгогдонхой.

Нэгэдэмэл институтта хамжан ажаллажа байгаа оронуудай эрдэмтэд тон жэжэхэн бодосууд тухай эрдэм ухаае саашадань хүгжөөн, социально-экономическа саашанхи дэбжэлтэдэ, наука, техникын хүгжэлтэдэ шэнэ туйлалтануудай үндэһэ һуури табина.

Сергей КУЛИНИЧ.
(АПН).

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Красноярскын биофизикын институтта экипажтай экологическа системэ байгуулха талаар табан һарын туршалга хэгдэбэ. Манай дэлхэйн биосферэтэй холбоогүйгөөр «Хүн—ургамалнууд» гэһэн комплексно биологическа системэдэ амидаралай нөөсэнүүдые байгуулха арга боломжын бии байһаниинь түрүүшынхеэ гэршэлэгдээ.

Институтта зохёогдожо бүтээгдэһэн «БИОС-3» гэжэ түхеэрэлгэ хэдэ хэдэн удаан сагай туршалгануудые хэхэ арга олгоо. Замбуулинай станцинууд дээрэ уһа болон агаарые орёо нарин регенерационно түхеэрэлгэнүүд болон фильтрнүүдээр сэбэрлэдэг байгаа һаань, энэ түхеэрэлгэ соо ургамалнууд нимэ уялгануудые дүүргэдэг.

Комплексын экипажай бэелүүлһэн научна ехэ хүдэлмэриһөө гадна, газар дээрэхи космонавтнууд ургаса хуряаха талаар ехэ юумэ хэһэн байгаа. Тэдэнэр ороохо хатааһан, сохиһон, хилээмэ бариһан, ургамалай эдеэ бэлдэһэн байна. Энэ түхеэрэлгэ соо үзэгдөө дуулдаагүй үндэр баян ургаса абтаба: гектарай 130 центнер шэниисэ хуряагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: экипажай гэшүүн, инженер-механик Н. Бугреев.

ТАСС-ай фотохронико.

БАГА ЭВМ-ҮҮД ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

Элдэб янзын тоололго хэдэг ехэ ЭВМ-үүдһээ гадна, мүн тиимэшүү бага машинанууд бии болоод, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг болонхой. Тэдэ элдэб мэдээсэлнүүдые болбосоруулхаһаа гадна, ямар нэгэн технологическа процессэй ябасые залан жолоододог.

Тэдэ жэжэхэн ЭВМ-үүд атомна электростанцинуудһаа эхилээд, шубуунай фабрика хүрэтэр элдэб юумэндэ хэрэглэгдэнэ. Даралта доро шудхалга хэхэдэ тэрэ хэрэгтэй болодог. Пеэшэн ямар байдалтай байнаб, тэрээн соохи халууниинь хэды шэнээн бэ, шэнгэн металл хэр түргэнөөр ябанаб гэһэн мэдээнүүдые үгэхэһөө гадна, жэжэхэн ЭВМ операторай хабаадалгагүйгөөр өөрөө шудхалгые залан жолоододог.

Шубуунай фабрикада тэрэнэй яажа хэрэглэгдэдэг тухай хэлэбэл иимэ. Эндэ тахяануудай үдэсэ, бэежэлгэ гансал тэжээлһээ, халуун хүйтэнһөө ба байра соохи шииг нойтоной хэмжээнһээ дулдыдадаггүй. Эндэ гэрэл туяа гээшэ ехэ удха шанартай юм. Үндэгэ гаргадаг тахяагай хэды наһатайһаань дулдыдан, гэгээтэ үдэрэй үргэлжэлэлые, гэрэлтүүлэлгын хэмжээе гуримшуулха, үүр сайжа байһан гү, али боро хараан боложо байһан мэтээр гэрэл туяа сасаруулха хэрэгтэй юм. Эдэ бүгэдын хойноһоо ЭВМ-эй харадаг болоһонһоо хойшо жэлэй туршада мяха, үндэгэ гаргалга долоон процентээр ехэ боложо, тэжээл гаргашалга мүн лэ иимэ хэмжээгээр доошолно.

«ПС-2000» гэжэ жэжэ ЭВМ нэгэл секундын туршада тоололгын 200 миллион операци хэжэ үрдидэг байна. Энэ хадаа тоололгын совет техникэдэ хэгдэһэн шэнэ алхам болоно. Юундэб гэхэдэ, ЭВМ бүхэндэ тон орёо электронно оньһон болохо нэгэ гү, али хэдэн процессор байдаг юм. Харин энэ шэнэ машинада 64 тиимэ процессор бии. Тэдэнэй бүгэдэ нэгэн зэргэ хүдэлдэг туладань машинын бүтээсэ айхабтар ехэ байна бшуу.

Индустриин һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэлгэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй Пленумүүд дээрэ дахин онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Энэ хэрэгтэ ЭВМ-эй ямар ехэ үүргэтэй байха тухайнь хэлэһэнэйшье үлүү. Эдэ машинануудай улам ехэ бүтээсэтэй болохо тумань үйлэдбэриие автоматизацилгын хэмжээн улам түргэнөөр дээшэлхэ юм. Дээрэ дурсагдаһан «ПС-2000» гэжэ ЭВМ мүнөө улам нарижуулагдажа байна. Тиин тэрэнние секундын туршада хэдэн миллиард хүрэтэр үйлэ хэдэг болоторнь ойрын жэлнүүдтэ нарижуулан һайжаруулха гэһэн зорилго табигданхай.

Анатолий КОМРАКОВ,
АПН-эй корр.

МОСКВА. СССР-эй Наукануудай академиин Н. Д. Зелинскиин нэрэмжэтэ Органическа химиин институдай ехэ даралтын химиин лаборатори соо органическа реакцинуудта даралтын ямараар нүлөөлдэгые шэнжэлхэ хүдэлмэри хэгдэнэ. 20 кбар (нэгэ кбар мянган атмосферэтэй адли) хүрэтэр даралта хэрэглэлгэ элдэб химическэ зүйлнүүдые, материалнуудые абалгые шэнжэлхэ арга олгодог байна гэжэ туршалганууд харуулба. 15 кбар хүрэтэр даралта дээшэлүүлхэдэ химическэ реакцинуудые зуугаад мянга дахин түргэдхэхэ арга олгодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүүн гарһаа — лабораториие даагша химиин эрдэмэй доктор, профессор В. М. Жулин, аспирантка Е. Б. Журавлева, ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, физико-математикын эрдэмэй кандидат Г. Н. Шаховской гэгшэд.

ТАСС-ай фотохронико.

ДУЛАА ТАБИХАГҮЙ АРГА

Барилга болон архитектурын Армениин эрдэм-шэнжэлэлгын институдай панельнэ гэр барилгын лабораториин хүдэлмэрилэгшэд гэрэй дулаае газаашань табихагүй арга һанаашалба.

Эндэ шэнэ зүйлынь юун бэ гэхэдэ, хана дундаа хүндытэйгөөр хэгдэжэ, хабтагар нимгэн түмэр ханын газаа таладань хадагдадаг байна. Үбэлдөө газаа хүйтэн болоходо, алюминиевэ фольгын түрхигдэһэн энэ хабтагар түмэр хүлхыжэ, хана нэбтэрэн гаража байһан дулаае барижа хаадаг юм. Харин зунай халуунда тэрэ хабтагар түмэр зосоо тээшээ хүлхыжэ, газааһаа ороһон дулаае гэр руу табидаггүй.

Тиин энэ шэнэ зүйл гэр соо наартай дулаан байдал хангаха болоно. Илангаяа үбэлдөө ехэ хүйтэн, зундаа ехэ халуун болодог нютагуудта тус арга угаа таарамжатай байха.

Ереван.

ТАСС-ай корр.

...ИН ХИ- ...үргуул- ...гандадаг ...юм. Жэлэй ...районууд ...500, ха- ...удтань 300 ...шииг ной- ...а. Тон лэ ...мм ородог. ...шииг нойто- ...бүхэндэ бай- ...л бүхэнэй ...ынь ганда- ...гектар бүри- ...

үбшэнүүдһээ хамгаалхада угаа туһатай.

Тиихэдэ үтэгжүүлгэ тухай хэлэбэл, минеральна үтэгжүүлгэ наг шэбхэ хоёрые шадамараар холижо хэрэглэхэдэ ехэ һайн байна.

1970 онһоо эхилэн, манай орондо минеральна үтэгжүүлгэ хүдөө ажахыда гурба дахин ехээр эльгээгдэдэг болонхой. Тиигээд мүнөө улам

ЭЛДҮҮРИЛГЫН ШЭНЭ ГУРИМ

ехэ боложо байдаг. Тиимэһээ энээнэй ашаар «хуурайгаар» газар элдүүрилгые бэелүүлхэ арга олдоно. Табан жэлэй туршада эгээл ехээр гандадаг районуудта тук хоёр дахин ехээр оруулагдадаг болоо. Энээнэй ашаар ургаса дээшэлхэһээ гадна, тариянай шанар һайжараа.

Сэбэр паарай хэмжээе эрдэмтэдэй заабарилһан хэмжээндэ хүргэхын тулада хизаарай ажахынууд тэдэнэй талмайе 258-һаа 700 мянган гектар хүрэтэр гэхэ гү, али 2,7 дахин үргэдхөө юм. Сэбэр паар хадаа эгээл муу жэлнүүдтэ ургасые тогтууритай болгохо гол зүйл байгаа.

Мүн «хуурайгаар» газар элдүүрилгын үшөө нэгэ шухала зүйлынь хадаа газарай хүрьһэ шадахадал багаар гэмтээхэ, ехээр урбуулха онгилхогүй, шорой тооһото шуурганай болодог энэ хизаарта хүрьһэ хамгаалха хэмжээнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ябадал болоно. Ингэжэ хүрьһэ ехээр һэндээнгүйгөөр, тэрэнние хамгаалха хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэ, багаханааршье һаа ороһон шииг нойтые хүрьһэн соонь удаахан байлгаха арга олдохо болоно.

«Хуурайгаар» газар элдүүрилгэ ехэ ашатай ёһоор тэр һайнаар гүйсэдэ гаргаалаа. 1977 онһоо 1982 он хүрэтэр тус гурим нэбтэрүүлһэн түрүүшын таһагаар газар жэлэй туршада ехээр гандадаг райо-

нуудта тарилгын талмайн урдын зургаан жэлэйхидэ орходоо зургаан процентээр бага болоошье һаань, тариянай жэлэй ургасын дундуур хэмжээн нэгэ хахад дахин дээшэлээ. Юундэб гэхэдэ, тэрэнь нэгэ ехэ, нэгэ бага болодоггүй, харин жэл бүхэндэ тогтууритай болонхой.

Агрономиин, үтэгжүүлгын һайнаар хэрэглэгдэдэг болоһоной ашаар орбоһоной шанар эрид һайжараа. Эгээл эрхим шанартай — хүсэтэй ба үнэтэ шэниисэ үйлэдбэрилгэ 6,5 дахин дээшэлээ.

«Хуурайгаар» газар элдүүрилэн ашаглаха гурим оронной бүхы ажахынуудта угаа ехэ удха шанартай. Манай орондо уларил болон байгаалиин ехэ олон янзатайшье һаань, нэгэ юрэнхы ниитэ зүйл гэхэдэ, шииг нойтоной дуталдалга болоно. Оронооймнай 1,1 процент хубинь лэ жэлэй туршада хүсэд хүрэхэ шииг нойто гэхэ гү, али 700 миллиметрһээ бага бэшые абадаг гээшэ. Харин оронооймнай тарилгын бусад талмайнь ган гасуурта ямар нэгэн хэмжээгээр дайрагдадаг.

Мүн олохон нютагуудтамнай газар уналха унаһай хомор болоһон ушарһаа «хуурайгаар» газар элдүүрилгэ гуримые нютаг бүхэндэ байдалда тааруулан хэрэглэхэ гэшэ ехэ удха шанартай болоно.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН-эй корр.

12.000 МОРИНОЙ ХҮСЭТЭЙ

Россин түрүүшын паровозые Черепановай хүбүүнтэеэ байгуулһан сагһаа хойшо энэ жэлдэ 150 жэл үнгэрбэ. Теэд тэрэнь олоор бүтээгдэдэг болоогүй һэн. Гэбэшье бүри 1896 ондо Луганскда (мүнөө—Ворошиловград) Россида эгээл ехэ паровоз бүтээлгын завод хүдэлжэ эхилһэн байна. 1956 ондо шэнэ продукци гаргадаг болоходоо, тус завод тепловоз бүтээлгын завод гэһэн шэнэ нэрэтэй болоо бэлэй. Тэрэ манай орондо бүтээгдэдэг 100 тепловоз бүхэнэй 96-ень бүтээн гаргана.

Тиимэ болохолоороо, паровозууд жаран жэлэй туршада гаргагдаһан, харин тепловозууд гушан жэл шахуу бүтээгдэжэ байна гээшэ.

—Тиин эрдэм, техникын орьёлмо түргэн дэбжэлтын үедэ тепловозуудай «наһан» богони байхань гээшэ гү? — гэжэ би асуубаб. Намтай хөөрэлдэжэ байһан тепловоз бүтээлгын заводой директор Анатолий Николаевич Ягоферов иигэжэ харюусаба:

— Манай орондо дэлхэй дээрэхи бүхы ашаа шэрэлгын хахадһаа ехэнь хэгдэнэ гээшэ. Тиигээд түмэр замуудаймнай гурбанай нэгэ хубиин электрижүүлэгдээшье һаань, тепловозууд угаа ехэ ашаа шэрэһээр лэ байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ элдэб юумые иишэ тиишэнь соргоор абаашаха ябадал маша ехээр дэлгэржэ, түмэр замай нилээд хүнгэлэгдэжэ байһан үедэшье тепловозууд хэрэгтэйл байнал даа. Саашадаа сорго харгын улам ехээр хүгжөөгдэхэшье һаань, тепловозууд үшөөл удаан сагта хэрэгһээ гарахагүй юм.

— Мүнөө манай заводто 2ТЭ116 гэжэ шэнэ түхэлэй тепловозууд гаргагдана. Үдэр бүри 5—6 иимэ тепловоз хэнэбди. Тэдэмнай удаадахи зуун жэлдэшье арадай ажахыда алба хэхэ бэзэ гэжэ найданаб. Энэ хадаа бага түлишэ гаргашалдаг. Гэбэшье конструкторска бюромнай бүри хүсэтэй, бүри алмалта ехэтэй тепловоз байгуулхаар ажаллажа байнхай.

Анатолий Михайлович бидэ хоёрой уулзаһан үдэр Ворошиловградай заводой Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ зорюута тааруулжа бүтээһэн тепловоз Байгал-Амарай түмэр зам дээрэ туршагдажа эхилһэн байна. Түбхын түрүүндэ асари ехэ хүсөөрөө энэ илгарна. Тэрэнэй дүрбэн дизельнэ моторынь 12 мянган моринтой адли хүсэ гарган ажаллана. Хүйтэ тэсэмгэй материал энээндэ хэрэглэгдэнхэй. Ушар юуб гэхэдэ, 50 градус хүрэтэр хүйтэндэ тэрэ ажаллаха ёһотой болоно бшуу.

Ворошиловградай заводто рободууд олоор хэрэглэгдэнэ. Тэндэ автоматическа токарна лини тодхогдонхой. Тэрэнь тэбхэрхэн түмэрые табан минута соо тепловозой нэгэ зүйл болгожорхино.

— Энэ линиин табан жэлэй урда тодхогдоходо, дүрбэн токарь сүлөөржэ, бүри нарин хүдэлмэридэ оруулагдаа һэн, — гэжэ А. Н. Ягоферов хэлэнэ.

Заводто мүнөө үеын ондоошье техникэ хэрэглэгдэнэ. Жэшээнь, плазмын хүсөөр түмэр отололго. Мүнөө үедэ тус завод үндэһөөрөө шэнэдхэн хубилгагдажа байна. Байгша табан жэлэй эсэс багаар тус предприятида 29 комплексно-оньһожоруулагдаһан участогууд, автомат болон хахад автомадууд, 50 гаран промышленна рободууд нэбтэрүүлэгдэхэ юм.

— 1984 оной январиин 1-һээ хойшо манай предприяти үргэн хэмжээнэй экономическа туршалгын эрхэ байдалда хүдэлмэрилнэ. Энээнэй ехэ удха шанарынь КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум дээрэ онсолон тэмдэглэгдэһэн байна, — гэжэ директор хөөрэнэ. — Манай предприятиин эрхэнь үргэдхэгдөө, тэрээнтэй нэгэн хамта хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй түлөө харюусалгамнай дээшэлүүлэгдээ.

Ворошиловградта бүтээгдэдэг хэдэн түхэлэй тепловозууд хилын саана эльгээгдэдэг юм. Орон бүхэндэ түмэр замайнь ондоо байдаг ушарһаа тепловозые тэрээндэнь тааруулжа гаргаха хэрэгтэй болодог.

Гадаадада гаргахаар зорюулагдаһан түрүүшын тепловозууд 1965 ондо Венгри эльгээгдэһэн юм. Тэндэхи замай уйтаншаг туладань запасной мөөрнүүд тиишэ ябуулагдаа һэн. Һүүлшын арбан табан жэлэй туршада Венгри Ворошиловградай гурбан зуун шахуу машина худалдан абаа. Тэдэнь шанар һайнтай, найдамтай, олон жэлдэ хүдэлхэ.

ГДР-эй захилаар шэнэ түхэлэй тепловоз бүтээгдээ. 3 мянган моринной хүсэтэй тэрэнэй дизелиинь бага түлишэ хэрэглэдэг. Энэ машинын шанарынь уласхоорондын выставкэнүүдтэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Пловдивта болон Лейпцигэй яармагта тэрээндэ алтан медаль олгогдоо һэн.

Мүнөө Ворошиловградай заводой гаргаһан гурбан мянга хахад шахуу тепловозууд Венгри, ГДР, Болгари, Польшо, Чехословаки, Куба, Сири ба Египедэй түмэр замуудта ашаа болон хүн зониие шэрэнэ. Һаяар тус заводой «гадаадын» цехһээ бүри һайн шанартай шэнэ тепловоз гарахаяа байна.

Анатолий КОМРАКОВ,
АПН-эй корреспондент.

ХИНАН ШАЛГАНА

Мүнөө плазма гэдэг зүйлые олон миллион градус хүрэтэр халааха арга олдонхой юм. Тиигэжэ халаагдажа байха үедэнь тэрэнэй шэнжэ шанарай ямараар хубилжа байһанние саг үргэлжэ хинан шалгажа байдаг атомна анализаторые СССР-эй Наукануудай академиин А. Ф. Иоффиин нэрэмжэтэ Физико-техническэ институдай эрдэмтэд байгуулаа юм. Улһан мэтээр һунаагдаһан плазмые водородой атомаар саг үргэлжэ нэшүүлжэ байхада, тэрэ анализатор плазмын химическэ бүридэл, халуунайнь хэмжээе ба али нэгэн газартаа хэр зэргэ нягта байһыень тодорхойлдог.

Энэ юундэ хэрэгтэй юун бэ гэхэдэ, водородно бомбын тэһэрхэдэ гэнтэ гарашадаг асари ехэ элшэ хүсые бага багаар гаргажа хэрэглэдэг болохын тулада олон орондо туршалганууд хэгдэжэ байгаа юм. Тиимэ термоядерна реакци бэелүүлхын тулада плазмые айхабтар ехээр халааха, мүн ямаршье ондоо холисо зүйл бии болгуулха ёһогүй. Туршалгын үрэ дүнгүүдэй харуулһанай ёһоор, водородой атомууд хинан шалгаха үүргэ эрхимээр дүүргэнэ. Тэдэ халуунай хэмжээ, бусад шэнжэнүүдые һайнаар тодорхойлно.

А. ЧУМАКОВ,
ТАСС-ай корр.

ТАЛЛИНАЙ ХИМИГҮҮДТЭ

Таллинай химигүүд гэрнүүдые найдамтайгаар хамгаалха ба шэмэглэн гоёхо зэрэг бии болгоо юм. Энэдэхи уларилда илангаа тааруу олон үнгэтэй шэрэ хушаалта ниодэ барилуулха. Гэрэй бүтээгдэһэн материалһаа тэрэнэй бүрдэл хубилна. Нэгэ заримаань Эстониин занишалта модон барилгануудта, нүгөөдүүлэнь шэнэ ушуун барилгануудай ниоур талые хушахын тулада хэрэглэгдэнэ. Тэрэнэй дагаг шухала эрхим байдал хараада абтаа юм. Иимэ шэрэдэ агаар һайнаар нэбтэрдэг, байшан һайнаар «амилдаг» юм.

Таллинай үйлэдбэриин «Флора» гэжэ ажахуудай химиин нэгэдэл тэрэнние үйлэдбэрилнэ.

(ТАСС-ай корр).

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ШАНГА ШАЛГАЛТА СООГУУР

Эхэ ороноймнай түүхэдэ мартагдашагүй хуудаhанууд олон. Тэдэнэй нэгэн шэнэ ба боро газар элдүүрилхэ гэhэн асари ехэ хүдэлөөн оролсохо ёhooроо оролсоно. Тэбхэр гушан жэлэй саана орон доторнай дэлгэрhэн гайхамшагта хүдэлөөн мүнөө суурян мэтээр hанагдана.

Тэрэ үедэ үлгыдэ хэбтэhэн нарай үхибүүд мүнөө арадай ажахын алишье hалбарида хүдэлжэ, гүрэн түрын шухала асуудалнуудые шиндхэлсэнэ. Мүн лэ эды наhатай ябаhан тиихэ сагай эрхэтэд мүнөө пенсидэ гаража, гараадшье байнад. Сагай алхаса инмэл хурдан лэ даа.

Манай Дээдэ-Хэжэнгэ нютагта шэнэ, залууг газар ашаглаха хүдэлмэри хайшан гэжэ үнгэргэгдөө hэм гэжэ мүнөө наhанайнгаа амаралтада гараhан, үнинэй коммунист Бальжинима Санжеевич Жимбеев hайн hанана ёhотой.

Шэнэ газар элдүүрилхэ гэhэн КПСС-эй ЦК-гай холын хараата, сэсэн мэргэн түсэбые бэелүүлхэ шэн зоригто ажалай шэнэ долгин хаа хаанагүй эбхэрэн байгаа бэлэй. Манай Хэжэнгын районой хүн зон бүгэдэ арадай энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахаар баhал хаба шадалаараа хам оролсоhон юм. Тиихэдэ Дээдэ-Хэжэнгын дэбисхэр дээрэ оршодог Хөөрхэ нютагта «Манай ажал» колхоз байhан. Удангүй колхозуудай томодхогдоходо, эндэ комплексно бригада гэжэ нэрэтэй отделени бии болгогдоод, тэрэнние КПСС-эй гэшүүн Б. С. Жимбеев хүтэлбэрилжэ эхилээ бэлэй. Энэл үе соогуур залуу механизаторнууд шэнэ газар хахалха хэрэгтэ элсүүлэгдэбэ. Залуу хүбүүд комсомолшууд, жэшээлхэдэ, Г. С. Дармажапов (бригадир), Ш. Х. Цыбжитов, Н. Б. Балдандоржиев, Ц. Ц. Цыбанов болон бусад тусгаар звено боложо, тэрэ хүндэтэ хэрэгэй хүшүүргэнь болоhон намтартай. Тиин Хүсөөтэ, Шэбэр, Талын Энгэр гэхэ мэтэ газарнууд хэтэ галабайнгаа нойрhoo hэрижэ, арад зонойнгоо аша туhада анха түрүүшынхеэ алба хэхээр, арбай таряа үгэхөөр ашаглагдаа. Дээрэ дурсагдагша нүхэд шэнэ газар хахалжа, hайн hайхан ажал хэhэнэйнгээ түлөө КПСС-эй Хэжэнгын райкомой болон райгүйсэдкомой зүгhөө Хүндэлэлэй грамотанууд болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа hэн. Мүнөө Ц. Ц. Цыбанов Буряадай АССР-эй габьяата механизатор гэhэн нэрэ зэргэтэй.

Удангүй Бальжинима Санжеевичэй нэрэ дээрэ мартагдашагүй баярай тэмдэг ерэбэ. Эхэ оромнай, арад зомнай эрхим хүбүүд, басагадаа хэзээдэшье мартадаггүй! Ингэжэ Эхэ оронойнгоо үндэр хайра «Шэнэ ба боро газар элдүүрилhэнэй түлөө» —гэhэн медальда хүртэхэ золтой байба.

Зүгөөр Б. С. Жимбеевэй үбсүүндэ яларhан энэ медаль анха түрүүшынь хайра бэшэ hэн. Тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай харгыгаар Шэтэ хотоhoo Калининскэ фронт шэглэжэ, дайшалхы замаа эхилhэн юм. Талаан буруутажа, харгыдань дайсанай зүгhөө хүлеэгдээгүй, гэнтын бомбодолго болоод, харгынь таhалдуулагдаба. Тингэжэ Москва шадар 1942 оной май гаратар дайлалдажа байгаа сэрэгэйхидые хангаха уялга дүүргэлсээ. Тусхай ашаа зөөдэг автомобильна батальонло жолоошоноор алба хээ.

Нэгэтэ дээдын командованиhaa захиралта буужа, тэрэ дары батальонойнь дунда «hагшалга» болоод, тус частиин сэрэгүүд хэдэн бүлэг болгон хубаарилагдаhан юм. Жимбеевэй алба хэжэ байhан батальон 1942 оной май hараhaa Магнитогорск хотын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадта оронойнгоо Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгэй захяа дүүргэхэ ёhотой тусхай хүдэлмэришэд боложо томилогдоо hэн. Ажалай журам ханхинама шанга байгаа даа. Эндэhээл 1945 оной намарай эхин hарада түрэл нютагаа бусажа ерээ.

Юрэдөөл хүнэй намтар гээшые жэншэдгүй hайнаар бэшэхэнь юрын хэрэг бэшэ. Тиимэhээ би эндэ олон асуудал урдаа табингүй, гансахан лэ шэнэ ба боро газар элдүүрилхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай ябаhан тухайдань тобшохоноор тэмдэглэбэб. Мүнөө Б. С. Жимбеев гаталан гараhан самайнгаа дурасхаал болгон, фронтовик нүхэдэйнгөө, мүн дайнай газарhaa бусаагүй үетэн нүхэдэйнгөө намтарые дансалан согсолжо, нэгэ бүхэли гар бэшэгэй дэбтэр гэхэ гү, али альбом бэлдээ. Энэмнай хадаа эрэлхэг зоригто баатарнуудай ёhотойл соло дуудалга гээшэ. Гадна нютагhaa урган гараhан ажалай алдар солотоной мүн лэ тиимэ альбомой хоёрдохи хубиие бэлдэжэ захалба. Энэ хүмнай үшөө хори буряад угай түүхэ бэшэгые саашадань уг залгуулан бэшэжэ, эрдэмтэдэй жолоое дүнгэhэниинь сэгнэшэгүй ехэ үнэтэй гэжэ hанагдана.

Эхэ орондоо эгэршэгүй дуратай, hайн hайхан үзэлтэй хүнэй атаархама ажабайдал мүн болоно. Совет засагай үедэ түрөө. Б. С. Жимбеев 1936 онhoo ВЛКСМ-эй гэшүүн, 1949 онhoo КПСС-эй гэшүүн, мүн арбаад орден, медальнуудай алдарта кавалер, гэрэлтэ hайхан ерээдүйн түлөө ами наhаяа гамнангүй тэмсэгшэдэй нэгэн энэл ха юм даа.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ,
хүдөө бэшэгшэ.

АРАДАЙ СЭДЬХЭЛ—АЯЛГА ДУУНУУДТАНЬ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан уран hайханай коллективүүдэй бүхэсоюзна харалгада манай республикын ажалшад үргэнөөр хабаадалсажа байнхай.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой уран hайханай 37 коллективтэ бүхыдөө 1500 гаран эдэбхитэйшүүл тоологдодог юм. Табан коллективтэ «арадай» гэhэн үндэр нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Заводой цехүүд болон отделнүүдтэ үнгэрhэн концертнүүдтэ онсо шалгарагшад тоосоото концертдэ хабаадаха эрхэдэ хүртэhэн байгаа. Эхэ орон, парти, совет арад, түрэл хизаар тухай ирагуу hайхан дуунууд, элдэб арадуудай нахилзама hайхан хатар харагшадай болон эрилтэ ехэтэй жюрин анхаралда дурадхагдаа.

Вагон хабсаралгын, дизельнэ, модельнэ ба дархалалгын цехүүдэй бүлэгүүд, hургуулида ороогүй хүүгэдэй заводой эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд тон hонирхолтой номернуудые харуулжа, харагшадай hайшаал магтаалда хүртэбэ.

РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. И. Хижняковай хүтэлбэрилдэг эрэшүүлэй арадай хоор, хатарай «hолонго» ансамбль (балетмейстерынь И. Резенкина), хүгжэмэй-литературна «Олимп» нэгэдэлэй дуунай-инструментальна ансамбль—эдэ коллективүүд тоосоото концертдэ онсо шалгараа гээд тэмдэглэлтэй.

Иигэжэ заводой хүдэлмэришэд ба инженернүүд, мүн тэдэнэй ерээдүйн халаан—студентнэр болон hурагшад бүхэсоюзна харалгада хабаадалсажа, оюун бэлигээрээ, уран шадабаряараа олониие баясуулба гээшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Дархалалгын цехэй дуушадай бүлэг. 2. Бальна хатар гүйсэдхэгдэнэ.

П. БУРМАКИНАЙ фототекст.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮШЭГ ТУЛГУУРИ

Варшавска Договорой организаци майн 14-дэ гүйсэhэн 29 жэлэйнгээ ойе гадаадын политикын айхабтар шухала шэнэ үүсхэлээр тэмдэглэбэ: энэ ойн гүйсэhэнhөө недели урид бэе бэедээ сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй ба эб найрамдалай харилсаануудые дэмжэхэ тухай договор баталха тушаа олон талын үндэhэ hуури дээрэ зүбшэлэлгэ хэжэ эхилхэ уряатайгаар социалис хани нүхэсэлэй гүрэнүүд НАТО-гай оронуудта хандаhан байна. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй политическэ зүбшэлэлгын комитедэй нёдондо жэлэй январьда Прагада үнгэргэгдэhэн зүблөөн дээрэ тиимэ договор баталха гэhэн дурадхал табигдаhан гээшэ.

Энэ шэнэ үүсхэлдэ НАТО-гай зүгhөө мүнөө болотор сэхэ харюу үгтөөдүй байhaap. Юрэ хажуу тээгүүр үгтэhэн харюу бии гэхэдэ болоно—майн 15-hаа hарын hүүл болотор түрүүн Брюссельдэ, hүүлээрнь Вашингтондо сэрэгэй-политическэ энэ бүлэглэл хабарай заншалта зүблөөнүүдые үнгэргэнэ. Тэндэ буу зэбсэгүүдые саашадань олошоруулха ба шэнэдхэн хубилгаха асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ.

Эдэ хоёр бүлэглэлэй хараа бодолнуудые зэргэшүүлэн харахада уг зорилгонуудынь эли болоно. Варшавска Договорой организациин буу зэбсэг ехээр гаргалгые хизаарлаха, уласхоорондын байдалые hайжаруулха, эб найрамдалые аршалан хамгаалха ба бэхижүүлхэ гэhэн гол шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэ шэнэ шэнэ арга замуудые бэдэржэ байхадань, НАТО хадаа зүүн ба баруун оронуудай хоорондо Вашингтоноор тохёолдуулагдаhан зүришэлдөөнүүдые улам доройтуулхые оролдон, өөhэдөө сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохын тулада хэрэгтэй юумэ хуу хэжэл байдаг.

Дээрэ дурсагдаhан договор... социалис хани нүхэсэлэй орон... пые химическэ зэбсэгүүдhээ ... хай, сэрэгэй гаргашануудые ... гүй ба хороохо тухай асуудалну... рэлдөө сэхэ хэжэ эхилхэ гэжэ ... дэ НАТО-да дурадхаhан байна. ... хидай хараа шугамда эгээл ... дэлхэйдэмнай айхабтар хохидо... юуб гэхэдэ, түрүүшын добтол... лэгдэхээр Баруун Европын ... оронуудта тараан тодхогдожо б... рикан ядерна шэнэ ракетэнүү...

Мүнөө үе сагай тон шухала ... бэе бэеhээ тад ондоогоор ... hан ушар хоёр бүлэглэлэй ... уг зорилгоор тайлбарилагдаа ... НАТО хадаа анха түрүүн «хүй... ба социалис оронуудтай тэмсэ... сэг байхаар Холбоото Штадуу... гуулагдаhан гээшэ. Тэрэнэй ... римхэй уг зорилгонь мүнөө б... билгагдаагүй. Варшавска Догов... низаци тэрэ бүлэглэлдэ харюу... болгогдон, социалис гүрэнүү... байдалые аршалан хамгаалха, ... раа эб найрамдалай ба хүгж... ралгын түшэг тулгуури байгаа... дэhэн байха юм. Эб найрамда... лан хамгаалха ба ядерна дайн... зайсуулхын түлөө тэмсэлдэ, ... мын хархис хүсэнүүдэй ... эсэргүү «хэрээhэтэ добтолго... hэдэлгые хойшо таталга Варша... ворой организаци айхабтар ех... дүүргэнэ гээд Болгариин «Раб... дело» газетэ бэшэнэ.

Иимэл даа социалис гүрэнүү... уг зорилго, уласхоорондын бай... нэй дүүргэжэ байhан үүргэ.

ЭЗЭМДЭГШЭД УЛАМ ҮҺӨӨРҺӨӨР

Израилиин правительствын тусхай комисси Иордан мүрэнэй баруун бэеын эзэмдэгдээд байhан газар дээрэ сэрэгэй журамтай үшөө гурбан hууриниие эмхидхэн байгуулгые hайшаан дэмжэбэ. Иигэжэ арабуудай буляан эзэмдэгдэhэн газар дээрэ баригдаhан эзэрхэг түримхэй бүхэлэлтэнүүдэй ниитэ тоо 220 үлүү болобо.

Арабуудай эзэмдэгдээд байhан газар дээрэ Тель-Авивай сионис удамаршадай бэелүүлжэ байhан хэмжээ ябуулгануудые хаража байхада, нютагай зониие гам хайрагүйгөөр хюдажа байгаад, хүсэ хэрэглэн, израиль булимтарагшадай дурсагдагша районуудые мэдэлдээ абажа байhаниинь ойлгосотой болоно. 1983 оной эсэстэ Иордан мүрэнэй эзэмдэгдээд байhан баруун бэеын газар дайдын аяар 69 процентнь «оборонын, ажахын ба бусад хэрэглэмжэдэ» буляан абтаhан. Иордан мүрэнэй баруун бэе ба «ехэ Иерусалимай» райониие «ашаглажа», эндэхи газар дээрэ ажаhууха еврейнүүдэй тооё 1,3 миллиондо хүргэхэ гэhэн 30 жэлэй түсэб Израильда зохёогдонхой. Тиигэхэ зууроо нютагай араб яhатаниие түрэл дайдаhаань элдэб аргаар намнан гаргаха гэhэн зорилго табигдана.

Жэшээнь, израиль эзэмдэгшэд Палестинын таряашадай газарые буляан абахадаа тэдэндэ эгээл үнэтэй амидарал болохо уhа хэрэглэхэ аргыень таhалдуулна. Сионистнууд араб тосхонуудые тойруулан сэрэгэй hууринуудые байгуулхадаа бодото дээрээ «Палестинын бантустануудые» эмхидхэнэ гээшэ, эзэмдэгдээд байhан газарай районуудай хоорондо экономическа харилсаа холбооень таhалдуулна.

Буу зэбсэгүүдээр сүм хангагдаhан израиль нүүдэлшэд палестинецүүдэ... хархис муухай ябуулга — алал... дэлгэ хэнэ. Гансахан 1983 онд... шэдэй захиралтаар нютагай хүн... гэр байра үгы хэгдээ. Иордан... бэедэ палестинецүүдтэ эсэргүү ... далгануудые хэхээ бэлдэжэ б... хис ехэ эмхи Израильда мэнэ ... рүүлэгдэhэн байна. Энэ ушарh... лиин коммунис партиин ЦК ма... хэдээ нюуса хархис энэ ябуул... политическэ ба сэрэгэй дээдэ... дай дэмжэлгээр бэелүүлэгдэжэ... гээд онсолон тэмдэглээ. Изра... лиин сионис засагаархидай ала... ябадалые гүрэнэй политика бол... үшөө дахин элирүүлэгдэбэ.

Тель-Авивай эзэрхэг түримхэй... дээ бэелүүлгэдэнь тэрэнэй «ст... союзник» — Холбоото Штаду... ехэтэйгээр дэмжэнэ. Зүгөөр ... сэрэгэй журамтай шэнэ hуури... гуулха түсэбүүдые Вашингтонд... ша ёhoор «буруушааха» хүн... хооршье hаань, бодото дээрэ ... Штадуудhаа гамгүйгөөр үгтэжэ ... гэ зөөриин хоёрдохи доллар... түсэбүүдые бэелүүлгэдэ гар...

Эзэмдэгдээд байhан газар ... хюдалга хэхэ гэhэн Израил... уласхоорондын олониитээр эр... руушаагдана, палестин хүн за... шанга сохилтодо ороно. Иорд... баруун бэедэ, мүн Газай сектор... хидхэгдэдэг араб-палестинецүү... тын митингнүүд түрэл газар д... дэнэй ажаhуухын түлөө эрх... байhаниинень гэршэлэн харуул...

АЮУЛТАЙ ХАРАТА ЯБУУЛГАНУУД

Вьетнам-хитад хилэ дээрэхи байдал hүүлэй үедэ дахинаа хэтэрмэ ехээр шангадаба. Хитадай талаhаа Вьетнамай Социалис Республикада эсэргүү харата шэнэ ябуулгануудай хэгдэжэ байhан тухай мэдээсэлнүүд телетайпаар үдэр бүхэндэ абтана. Вьетнамай хойто зүгэй Куангнинь, Лангшон, Каобанг, Хатуен ба Лаитяу провинцинууд апрелиин 2-hoo эхилээд үдэр бүхэндэ шахуу артиллереэр, миномедоор буудалдана. Хитадай суднанууд Вьетнамай уhан хилые бүдүүлигээр эбдээд hаланагүй. Хилэ шадар ажаhуугшадайнь дунда алуулhан, шархатаhаншье хүнүүд бии, байрын олон гэр ба ниитын барилганууд hандаргагдана.

Хитадай зэбсэгтэ солдадууд хилэ дабан гаража, хэдэ хэдэн үндэр газарнуудые эзэмдэхэ hэдэлгэ нэгэтэ бэшэ хэhэн байха юм. Хилэ шадарай нютагуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд ба хүн зон хилэ эбдэгшэдэй добтолгодо сохилто үгэжэ, республикынгаа бээ даанхай байдалые, газар дайдынь бүтэн бүрин байлгые найдамтайгаар хамгаална.

СРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерство Хитадай талаhаа хэгдэжэ байhан харата ябуулгануудыень дэлхэйн энэ райондо аюул ехэтэ шахардуу байдал зорюута тохёолдуулха гэhэн оролдолго, Зүүн-Урда Азиин ба бүхы дэлхэйн олониитын hанамжада бээ үриhэн ябуулга мүн гэжэ тоолоно.

Мүнөө тохёолдуулагдажа байhан шахардуу байдалай ушар шалтагаан юун бэ? Хитадай талаhаа харата ябуулгануудай үргэдхэгдэжэ байhан ушар хадаа Кампучиин революциин туйлалтануудые усадхаха гэhэн империалис хүсэнүүдэй ба эзэрхэн зонхилхые хүсэгшэдэй hанамжын панхаруудтан hалаhантай холбоотой гээд вьетнам хэблэл сэхэ руунь бэшэнэ. Эдэ хүсэ... ландын газар дээрэ хоргодоhон ... бандидуудай, кхмер хархис бү... лэлнүүдэй гараар «сүлөөлэгдэhэ... дые» байгуулхые оролдоhон ... Ондоогоор хэлэбэл, арадай К... газарай зарим хубиие эзэмдэ... оролдоно. Гэбэшье Кампучиин ... кын арадай-революционно ар... май hайн дуратанай дэмжэлгэ... бандидуудые бута сохиhон гэжэ... президент Р. Рейганэй Пекин ... hан үедэ хилэ дээрэхи байдал ... шахардуу болоhон ушар юрэ... hон хэрэг бэшэ гээд Вьетнамай ... Республикын гадаадын хэрэгүү... терство зааhан байна.

Оронойнгоо бээ дааhан бай... зар дайдынгаа бүтэн бүрин б... шалан хамгаалха зууроо, СРВ ... тад харилсаануудые гүримшүү... доно. Арсалдаатай бүхы асуу... шиидхэхын тулада Вьетнам КНР... лэгшэдэй хөөрэлдөөнэй столдо ... зээдэ бэлэн. Бүтэмжэтэй энэ ... дань хитад тала мүнөө болот... үгөөгүй байhaap. ТАСС-ай майн ... дүүлгэ дотор онсолон тэмдэг... ёhoop, Хитадай засагаархид Вь... Индохитадай бусад оронуудта пол... ба экономическа баалалта хэ... саг үргэлжэ гаргана, хараа шуга... билгаха зорилгоор бүдүүлиг за... дэг байха юм.

СРВ-гэй хилэ дээрэ Хитадай ... хүсөөр хэжэ байhан аюулта ябу... уласхоорондын байдалда мүүгээр...

Ю. РОМ...
Г. КУЛ...
В. ...

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай эб найрамдалай соведэй гүйсэдхэхэ директор М. Майерсон СССР-эй эб найрамдалта гадаадын политикые үндэрөөр сэгнэбэ. «Советскэ Союзай политика эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Тиихэдэнь Холбоото Штадууд уласхоорондын түгшүүрилые улам шахардуу шанга болгоно, бүхы дэлхэйн дээрэ эб найрамдалда аюул тохёолдуулна» гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэмдэглээ.

Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэл хадаа совет гадаадын политикын шухала зорилгонь болоно. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын тула СССР 100 гаран тодорхой дурадхал оруулhан байха юм. Зүгөөр Вашингтоной удамаршад тэдэнэй нэгыеньшье бүтэмжэтэй hайнаар угтаагүй. Засагаа зонхилжо эхилhэнhээ хойшо Рейган буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ, уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгохо гэhэн хараа шэглэл баримталан бэелүүлhэн байна.

Һүүлэй 1,5—2 жэлэй хугасаа соо Сагаан байшан «хизаарлагдаhан», «илалтата» ядерна дайн тухай шашаха шалиха ябадалаа болюулжа, «эб найрамдалта» мэдүүлгэнүүдые хэжэ захалhан байна.

СССР-эй БА США-гай ОЛОНИИТЫН ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

ВАШИНГТОН. СССР-эй ба США-гай олониитын түлөөлэгшэдэй XIV уулзалга майн 14-hөө 17 болотор Нью-Гэмпшир штадай Ганновер хотодохи Дартмутска колледж соо болобо.

Эдэ уулзалганууд хадаа хоёр ороной хоорондохи үзэл бодолой илгаае, ниитын аша туhые элирүүлгын, зүбшэн хэлсэлгын тусхайта бэшэ хуралдаан болодог юм гэжэ совет-американ политическэ ба экономическа харилсаанай хараа түсэбүүд, тэдэниие hайжаруулха арга боломжонууд, буу зэбсэгүүдые хизаарлаха зорилгонууд, нютаг нютагай хёмороо зүришэлдөөнүүдые зайсуулан саралганууд, гуримшуулганууд гэхэ мэтэ асуудалнууд зүблөөнэй зүблэхэ зүйлдэ табигдадаг байна.

Совет-американ харилсаа холбоон улам түгшүүрилтэй болобо гэжэ уулзалгада хабаадагшад hанаагаа зобожо байhанаа мэдүүлээ. Үнэн сэхэ, дэлгэрэнгы хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэрээндэ хабаадагшад совет-американ харилсаае hайжаруулгын асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулба. Конференциин дүнгүүдээр хамтын мэдүүлгэ баталагдан абтаа.

ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ СЕКРЕТАРЬНАРАЙ ЗҮБЛӨӨН

ГАВАНА. Революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй (РВС) партийна организацинуудай секретарьнарай табадахи зүблөөн Кубын ниислэл хотодохи съезднүүдэй ордон соо нээгдэбэ. РВС-дэ политическэ хүдэлмэриин онол аргануудые саашадань хүгжөөхэ, наринжуулан hайжаруулха харгы замуудые зүбшэн хэлсэхэ гээшэ зүблэхэ зүйлэй гол асуудал болоно. Зүблөөндэ хабаадагшад туйлагдаhан үрэ дүнгүүдые шэнжэлнэ, Кубын Компартиин хоёрдохи съездын, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастрын, РВС-эй министрэй, РВС-эй Центральна политическэ управлениин начальнигай шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, партийна хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые хараалха юм.

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ГЕРМАНИИН СОЦИАЛ-ДЕМОКРАДУУДАЙ СЪЕЗД

ЭССЕН. Германиин социал-демократическа партиин съезд эндэ нээгдэбэ. Энэ хадаа тус партиин парламентска оппозицида ороhоной hүүлээр СДПГ-гэй түрүүшын ээлжээтэ съезд болоно. Табан үдэр соо съездын делегадууд гадаадын болон дотоодын политическэ гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, партиин хүтэлбэрилхы органуудые hунгаха юм.

Партиин гадаадын политическэ платформые тодорхой шэнжэтэй болгохо гээшэ СДПГ-гэй съездын гол темэнүүдэй нэгэниинь болоно. Энээнэй урда тээхи, нёдондо жэлэй hүүл багта Кельн хотодо болоhон СДПГ-гэй ээлжээтэ бэшэ съезд ФРГ-гэй газар дээрэ американ ракетно-ядерна шэнэ хэрэгсэлнүүдые тараан тодхожо эхилhыень эрид буруушаагаа hэн. Партиин зэргэнүүдтэ «ФРГ-гэй аюулгүй байдал тушаа шэнэ политика» бэелүүлхын түлөө, Хойто-Атлантикын бүлэглэлэй стратегиие шэнээр хаража үзэхын түлөө үргэн ехэ хөөрэлдөөн дэлгэрhэн байгаа. Вашингтоной гадаадын политическэ эзэрхэг түримхэй хараа шэглэлые социал-демокрадууд дураа гутан буруушаава.

Бундестагта СДПГ-гэй бүлэглэлэй түрүүлэгшэ Ганс-Йохен Фогель съезд дээрэ элидхэл хэбэ. ФРГ-гэй мүнөөнэй правительство юрэ консервативна бэшэ, харин хархис муухай политика бэелүүлнэ гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Сириин правительствын заседани

ДАМАСК. Сириин правительствын заседани эндэ болоhо, Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай үндэhөөр, мүнөө үеын эндэхи байдалые зүбшэн хэлсэбэ.

САР-ай премьер-министр Абдель Рауф Касм заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал, Ливанда, Палестинын ба бүхы араб арадуудай асуудалые үнэн зүбөөр шиидхэлгэдэ эсэргүү дайсадай элдэб янзын үгэсөөнүүдтэ зүрюу харша Сириин хараа бодолтой байhан тухай тэрэ мэдээсэ.

Ливанда эб найрамдал хангаха зорилготой арабууд хоорондын хүсэнүүдэй бүридэлдэ ородог Сириин сэрэгшэд Израилиин али бүхы эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта шанга харюу сохилто үгэнэ гэжэ премьер-министрэй орлогшо, оборонын министр Мустафа Тлас мэдүүлбэ.

НИИТЭ НЭГЭН ХАРАА БОДОЛТОЙ

СОФИ. Социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхын, Прагадахи Политическэ декларациин бүтэмжэтэй hайн дүримүүдые, социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Москвагай Мэдүүлгые бодото дээрэнь бэелүүлхын аша туhада ажал ябуулхаар бэлэн байhан тухайдаа Болгари, Венгри мэдүүлнэ гэжэ ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Д. Лазарай хани ёhоной албанай хэрэгээр НРБ-дэ ерэлгын дүнгүүд тухай эндэ толилогдоhон коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Тэрэ БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живковтэй уулзаhан байгаа.

Нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, эб найрамдал хангаха тухай договор баталха тушаа Варшавска Договорой гэшүүн оронуудай Хойто Атлантикын бүлэглэлдэ хабаададаг гүрэнүүдтэ хандаhан хандалга ехэ удха шанартай байна гэжэ коммюнике дотор заагдана. Балканда, Европын хойто хубида, энэ түбиин бусад районуудта ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулхын түлөө хоёр тала тэмсэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. КПСС-эй обкомдо. «Гээдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ» — Л. Левченкын корреспонденци. «Таряа хуряалга-84»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Американ эрдэмтэдэй хандалгада К. У. Черненкын үгэhэн харюу, «Замбуулинай дайдые дайнда хэрэглэхэгүй», «СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устиновай ТАСС-ай корреспондентын асуудалнуудта үгэhэн харюунууд» — ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Ленинскэ хараа шэглэлээр — арад зоной аша туhада» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Худалдаа наймаае эмхидхэлгэ. «Нөөсэ аргын нөөсэ» — В. Подлесновэй статья. Редакцида ерэhэн бэшэгэй мүрөөр. «Муудахадань үгы болгожо hалгааха» — С. Убеевэй статья. «Үндэр эдэбхитэйгээр» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. Архивуудай уласхоорондын долоон хоногые угтуулан «Архивууд — арадай баялиг» — И. Н. Болдогоевтой хөөрэлдөөн. Уласхоорондын шэнжэлэл. ТАСС-ай хилын саанаhаа абтаhан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Хэн, хаана hурахаяа орохоб?». Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.35 — Новосибирскын камерна хоорой концерт. 10.15— «Онтохондо айлшаар». «Седьмой джин». 11.40 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.50 — Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин 15.35 — «Табан жэл — хүн бүхэнэй хэрэг». 16.30 — Хуушанай вальснууд. 17.10 — А. Конан-Дойль. Ажабайдалайнь ба зохёохы ажал ябуулгынь хуудаhанууд. 17.50 — «Шадамар гарнууд». 18.20— И. С. Бах. Хүгжэм.

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Мүнөөдэрэй ба үглөөдэрэй hургуули». 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — нютагуудай hонин. 20.10 — Хүдөөгэй ажалшадта концерт (буряадаар).

Москва. 20.45 — «Государственная граница» — уран hайханай фильм. 3 дахи фильм. «Восточный рубеж». (1-дэхи сери). 22.00—«...» «Останкинай ст... шуулай үдэшэ. 00... нөөдэр—түби дэлх...

ХОЁРДОХИ ПР...

Москва. 20.00—...

Улаан-Үдэ. 20... очерк. 20.20 — ... жэлэй ойдо. Фил... хүдэлмэришэд.

Москва. 21.00 ... нойрсгты. Багаш... РСФСР-эй габья... Ж. Бичевскаягай ... — «Время». 22.35 ... эскулапа» — уран... фильм.

Редакторай о...
И. Р.-Д. ОЧ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54 зам редактора—2-68-06 зам редактора—2-62-62 отв секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни 2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие —2-35-95 объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина, 35. Н-04545. Заказ № 117. Индекс 04648.